

Jenni Puranen

Yhteisöllinen musiikkipedagogi

Yhteistyö tulevaisuuden musiikkioppilaitoksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

25.11.2013

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Jenni Puranen Yhteisöllinen musiikkipedagogi. Yhteistyö tulevaisuuden musiikkioppilaitoksessa 29 sivua + 4 liitettä 25.11.2013
Tutkinto	musiikkipedagogi
Koulutusohjelma	Musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	varhaisiän musiikkikasvattaja
Ohjaaja	MuT Marja Vuori
<p>Opinnäytetyöni tarkastelee pedagogiikan murrosta musiikkialan oppilaitoksissa. Pohdin opinnäytetyössäni vertikaalisen asiantuntijuuden muutosta kohti horisontaalista asiantuntijuutta. Sensitiivisen musiikin opettamisen malli johtaa ammattikorkeakoulussa opiskelevia musiikkipedagogeja tarkastelemaan omaa asiantuntijuuttaan horisontaalisesta näkökulmasta, mikä toimii pohjana myös omalle käsitykselleni musiikin opettamisesta.</p> <p>Aineistona tässä opinnäytetyössä on sähköpostihaastatteluna koottua tietoa toisaalta musiikkiopistossa toimivien ja toisaalta vasta valmistuvien näkemyksiä siitä, millaista työnteko on ja millaista ammattitaitoa se vaatii.</p> <p>Opinnäytetyössäni tuon esiin ajatuksen, että tulevaisuudessa musiikkiopiston rooli yhteisössä tulee väistämättä vahvemmin esiin. Uusia yhteistyömalleja on kehitettävä, jotta musiikkioppilaitosten olemassa oleva asema kulttuurialan suurena vaikuttajana jatkuisi. Musiikkipedagogeilla on olennainen osa tässä kehityksessä, ja se vaatii yhteistyötä sekä oman ammatillisen minäkuvan jatkuvaa reflektointia.</p>	
Avainsanat	sensitiivinen musiikkikasvatus, yhteistyö, yhteisöllisyys, horisontaalinen ja vertikaalinen asiantuntijuus

Author Title Number of Pages Date	Jenni Puranen Music Educator in the Community - Collaboration at the Music Schools of the Future 29 pages + 4 appendices 25 November 2013
Degree	Bachelor of Music Pedagogy
Degree Programme	Music
Specialisation option	Early Childhood Music Education
Instructor	Marja Vuori, DMus
<p>This thesis examines the changes in the pedagogy of music schools - the way vertical expertise is shifting towards horizontal expertise. The sensitive music teaching model leads music pedagogy students to examine their own expertise from the horizontal point of view, which forms the basis for my own perception of music teaching.</p> <p>The material for this thesis was gathered by e-mail interviews from music pedagogy students as well as music institute instructors. The information gathered consists of their conceptions of what working is like, and what kind of professional skills are needed.</p> <p>In my thesis I present the idea that the role of the music school within the community will inevitably become stronger in the future. New partnership models must be developed so that the existing status of music schools as a cultural influence will stay strong. Music pedagogues have an essential part in this process, which requires collaboration and continuous reflection of their professional self-image.</p>	
Keywords	Sensitive music teaching, cooperation, communality, vertical and horizontal expertise

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musiikkipedagogin työn perinne musiikkioppilaitoksessa	2
3	Sensitiivisen musiikin opettamisen näkökulma	4
3.1	Opetus kohtaamisena, dialogina sekä molemminpuolisena oppimisena	4
3.2	Dialogi ja yhteistyö	6
3.2.1	Dialogin taustaa	6
3.2.2	Dialogi musiikkioppilaitoksessa	7
4	Musiikkipedagogin koulutus suhteessa työelämään	8
4.1	Musiikkipedagogin ammatti-identiteetti	9
4.2	Muusikko-minä ja opettaja-minä	10
4.3	Oma polkuni kohti ammattia	12
4.3.1	Musiikkipedagogin työn tulevaisuuden näkymät	13
5	Yhteistyö ja yhteisöllisyys musiikkipedagogin työssä	15
5.1	Yhteistyö ja yhteisöllisyys musiikkipedagogin näkökulmasta	15
5.2	Yhteistyö ja yhteisöllisyys musiikkioppilaitoksessa	16
6	Empiirinen osa - sähköpostihaastattelut	18
6.1.1	Haastattelun taustaa	18
6.1.2	Haastattelun kysymysten taustaa	19
6.1.3	Haastattelu musiikkipedagogeille	20
6.1.4	Haastattelu musiikkipedagogiopiskelijoille	21
6.2	Johtopäätöksiä	23
7	Pohdintaa	25
	Lähteet	30

Liitteet

Liite 1. Haastattelu

Liite 2. Haastattelu

Liite 3. Haastattelu

Liite 4. Haastattelu

1 Johdanto

Opinnäytetyöni tarkastelee muutosta tulevaisuuden musiikkioppilaitoksessa sekä pohtii millaista asiantuntijuutta musiikkipedagogit tarvitsevat, jotta yhteistyö mahdollistuu. Monipuolinen koulutustaustani, työkokemukseni ja elämäntilanteeni ovat muokanneet ajatuksiani kohti yhteisöllisempää musiikkipedagogina toimimista. Sana *yhteisö* tarkoittaa toisiinsa liittyvistä ihmisistä koostuvaa ryhmää ja tässä opinnäytetyössä tarkennan sen musiikkioppilaitoksen näkökulmasta tarkoittavan niitä kaikkia yhteiskunnallisia toimijatahoja, joihin kulttuuri ulottuu. Päiväkodit, koulut, palvelutalot, kirjastot ja muut kunnalliset laitokset ovat jo pitkään toimineet yhteistyössä musiikkioppilaitoksen kanssa ja tämä toiminta tulee väistämättä laajentumaan haastaen nykyiset toimintamallit.

Opinnäytetyön toisessa luvussa tarkastelen musiikkipedagogin työn perinnettä musiikkioppilaitoksessa. Mestari-kisälli-perinne on johdatellut pedagogeja tarkastelemaan asiantuntijuuttaan enemmän vertikaalisesta kuin horisontaalisesta näkökulmasta. Kolmannessa luvussa käsittelen sensitiivisen musiikinopettamisen mallin avulla opetusta kohtaamisena, dialogina ja molemminpuolisena oppimisena. Avaan tarkemmin musiikkioppilaitoksen näkökulmasta dialogia suhteessa musiikkiin ja yhteistyöhön. Sensitiivisen musiikkikasvatuksen näkökulma on hyvä lähtökohta uudenlaisen yhteistyön tarkastelulle, jota peilaan suhteessa musiikkipedagogin työhön.

Käsittelen työssäni musiikkipedagogin ammattikuvan eri puolia. Neljännessä luvussa tarkastelen ammatti-identiteetin muotoutumista ja kerron tarkemmin omista opinnoistani. Aiemmin musiikkipedagogien työnkuva oli suhteellisen yksiselitteinen ja ongelmaton. Musiikkiopistossa opettaminen tarkoitti lähinnä yksityistuntien antamista, kamari-musiikkia sekä konserttien järjestämistä. Nykyään musiikkipedagogin työkenttään vaikuttavat monet eri tekijät: musiikkioppilaitoksen tulevaisuuden tavoitteet, yhteistyömallit ja –tahot – puhumattakaan kuntien haastavasta taloustilanteesta. Se pakottaa pedagogit laajentamaan oman asiantuntijuuden tarkastelua vertikaalisesta näkökulmasta kohti horisontaalista näkökulmaa. Tässä opinnäytetyössä pohdin myös muutoksen vaikutusta musiikkipedagogin ammatti-identiteettiin sekä vertikaalisen ja horisontaalisen asiantuntijuuden suhdetta ammatillisen minäkuvan rakentumiseen.

Viidennessä luvussa avaun yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä sekä musiikkipedagogin että musiikkioppilaitoksen näkökulmasta. Vaikka suunta monissa musiikkioppilaitoksissa on

kohti yhteisöllistä palveluntarjoajaa sekä laajaa yhteistyötä muiden taiteenalan palveluntarjoajien kanssa, tiukentunut taloustilanne ja pelkästään taloudellisiin malleihin nojaava yhteiskuntapolitiikka haastavat sekä musiikkioppilaitokset että niissä toimivat pedagogit.

Koulutus kasvattaa nuoria musiikkipedagogeja tietojen ja taitojen aktiiviseen sekä jatkuvaan reflektointiin suhteessa musiikin opettamiseen, eli tarkastelemaan asiantuntijuutta horisontaalisesti. Kuitenkin työelämä saattaa helposti johdatella toimimaan ”pedagogisella mukavuusalueella”. Koen sen tarkoittavan asiantuntijuuden vertikaalista käsittelyä, eli tutkailua kapea-alaisesti pelkästään oman osaamisen kautta. Oman ammattitaidon hyödyntäminen laaja-alaisesti ei ole itsestäänselvyys ja monien pitkään musiikkipedagogina toimineiden ei ole tarvinnut tarkastella omaa osaamistaan ydinosaamisensa ulkopuolella. Kuudennessa luvussa tarkastelen haastattelujen avulla jo työssään toimivien musiikkipedagogien sekä musiikkipedagogiikkaa opiskelevien näkökulmia siihen, millaisena he näkevät työnsä nyt ja tulevaisuudessa.

Lopuksi kokoan yhteen ajatuksia tulevaisuuden musiikkiopistosta. Yhteistyön merkitys musiikkipedagogin työssä on tulevaisuudessa yhä suurempi ja sitä pitäisi tarkastella laajemmasta perspektiivistä monia eri lähestymistapoja hyödyntäen.

2 Musiikkipedagogin työn perinne musiikkioppilaitoksessa

Musiikin alan opetus on perustunut vuosisatoja mestari-kisälli-periaatteelle, jossa opittavat taidot karttuvat useiden toistojen kautta kokeneen mestarin ohjauksessa. Mestarin hiljainen tieto on välittynyt kisällille tulkinnanvaraisesti ja tiedon käsitteellistämiseksi ei ole annettu kovinkaan suurta painoarvoa. Mestari-kisälli-periaatteen kautta saatu asiantuntijuus ilmenee pedagogin koulutuksen ja kokemuksen kautta kehittyneenä oman erikoisalan osaamisena. Opettajan ammattitaito on ollut tiedon ja taidon synteesiä, jossa myös musiikin ammattilaisten koulutus on perustunut yksilölliselle soitto- tai laulutaidolle (Hirvonen 2009). Aiemmin saatu koulutus ei välttämättä ole antanut valmiuksia uusiin työtehtäviin niin monipuolisesti kuin nykymaailmassa olisi tarve. Tämä näkyy musiikkioppilaitoksissa toimivilla pedagogeilla asenteissa ja ajatuksissa uusien toimintatapojen kehittämistä sekä muuttamista kohtaan.

Perinteisesti musiikkioppilaitosten tehtäväksi on rajattu soiton ja yhteismusisoinnin opettaminen pääsykokeiden kautta musiikkioppilaitokseen valituille lapsille ja nuorille. Pääsykokeet ovat seuloneet sisään pyrkivistä oppilaista opiskelijoiksi ne, jotka ovat pystyneet lyhyen näytön perusteella antamaan laulu- tai soittotaidostaan, rytmin käsittelystään, melodian hahmottamisesta sekä persoonastaan vahvan kuvan. Jo kymmenen vuoden ajan tässä asiassa moni musiikkioppilaitos on joutunut pohtimaan uusia toimintatapoja. Syynä pääsykokeiden uudistamiselle ovat oppilaitoksen ulkopuolelta tuleva viesti siitä, että pääsykokeet koetaan varsin negatiivisena asiana. Myös musiikkioppilaitokseen sisään pyrkivien määrä vähenee vuosi vuodelta. Tarpeelliseksi muutoksen tekee myös se, että musiikkipedagogit kokevat tärkeäksi tarjota kaikille hakijoille mahdollisuuden päästä oppimaan musiikkia tavalla tai toisella.

Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa uudistetaan pääsykoejärjestelmää ja tavoitteena on saada uudistus toimintaan keväällä 2014. Tärkeimpänä muutoksena – ja hyvänä sellaisena – näkyy perheen mukaan ottaminen jo pääsykoevaiheessa. Vanhemmat haastatellaan, jotta vuorovaikutus syntyisi oppilaitoksen sekä perheiden välille heti ja että harrastukseen liittyvät odotukset sekä käytännön asiat välittyisivät puolin ja toisin. Toinen pääsykokeessa näkyvä muutos on kohti kokonaisvaltaista musiikin kokemista. Tavoitteena on luoda musiikillinen tuokio, jossa musiikin eri elementit nivoutuvat huomaamatta toisiinsa. Rytmia, muotoa, harmoniaa, melodiaa sekä sointiväriä ei enää mitata erikseen, vaan ne yhdistyvät kokonaisuudeksi, mikä helpottaa myös oppilaan jännitystä pääsykoetilanteessa. Uudenlainen pääsykoe vahvistaa kokonaisvaltaista musiikin oppimista sekä omaksumista, ja vaatii myös instrumenttipedagogeja tiedostamaan ja muokkaamaan omaa lähestymistapaansa yhteistyöhön. Musiikin ja soiton opiskelu ei voi olla enää musiikkioppilaitoksen sisällä tapahtuvaa vuorovaikutusta, vaan jo alusta alkaen yhdessä tekeminen ja opittujen asioiden saattaminen arkisen käytettävyyden tasolle korostuvat.

Mestari-kisälli-periaate on ohjannut musiikkipedagogien asiantuntijuutta kohti vertikaalista tasoa, mikä vahvistaa ammattitaidon tarkastelua asiantuntijuuden kautta. Yhteistyö eri alojen ja instanssien välillä vaatii pedagogin asiantuntijuuden laajempaa tarkastelua. Yhteistyötä korostavassa, musiikkioppilaitosten toimintatapojen muutoksessa on tärkeää pedagogin ammatti-identiteetin tarkastelu sensitiivisen musiikinopetuksen näkökulmasta, jossa horisontaalinen asiantuntijuus tulee vahvasti esille. Horisontaalisella asiantuntijuudella tarkoitetaan yhteistoiminnan korostuneisuutta, jossa eri opettajat ja toi-

mijatahot jakavat tasa-arvoisesti omia ideoitaan ja ammatillista asiantuntijuuttaan (Haarakangas 2008, 112, Jordan-Kilkki, Pruuki 2013, 25).

Suunta monissa musiikkioppilaitoksissa on kohti yhteisöllistä palveluntarjoajaa. Tämä tarkoittaa sitä, että musiikinopetusta halutaan antaa myös muille kuin lapsille ja nuorille, jonka ikäisiin oppilaat ovat aiemmin pääosin painottuneet. Yhteistyö muiden yhteisön tahojen, kuten vanhainkotien, koulujen, päiväkotien sekä muiden taiteenalan palveluntarjoajien kanssa on yhä suurempi osa musiikkioppilaitosten toimintaa. Se vaatii musiikkipedagogeja tekemään yhteistyötä, löytämään uusia malleja toimia ryhmäopetuksen parissa, sekä muokkaamaan omia ajatuksiaan kohti kokonaisvaltaisempaa yhteisöllistä musiikkioppilaitosta. Moni vastavalmistuva musiikkipedagogiikan opiskelija on saanut jo opintojensa myötä työkalut siihen, millä keinoin uusia yhteistyömalleja on helppo lähestyä. Erityisesti osana opintojani toiminut Kulttuurisilta-hanke (Huhtinen-Hildén, Raninen, Ranta-Meyer 2010) kirkasti ajatuksiani yhteistyöstä ja yhteisöllisyydestä musiikkipedagogin työssä. Kulttuurisilta-hankkeen puitteissa toimin koululais-, yleisö- ja kulttuuriyhteistyön parissa sekä vanhusten että päiväkotilasten kanssa. Toiminta loi minulle omaan ammatilliseen työkalupakkiini sisällöllisten tietojen ja taitojen lisäksi myös keinoja kohdata sekä tuoda yhteen yhteisön eri ikäisiä ihmisiä. Dialogisuus korostui yhteisissä musiikillisissa hetkissä, joihin osallistuvien lähtökohdat olivat täysin erilaiset. Tavoitteellinen yhteisöllisen toiminnan suunnittelu omassa työssäni jäi kytemään ajatuksena läpi opintojeni.

3 Sensitiivisen musiikin opettamisen näkökulma

3.1 Opetus kohtaamisena, dialogina sekä molemminpuolisena oppimisena

Käsitys sensitiivisestä musiikin opettamisesta toimii ajatuksilleni taustana, kun lähestyn yhteistyötä musiikkipedagogin näkökulmasta. Musiikkipedagogien koulutus ammattikorkeakouluissa nojaa nykyisin sensitiivisen musiikin opettamisen malliin, jossa opetus koetaan kohtaamisena, dialogina sekä molemminpuolisena oppimisena. Tässä opinäytetyössä nojaan Huhtinen-Hildénin (2012, 238) käyttämään malliin sensitiivisen musiikin opetuksen kokonaisuudesta (kuvio 1), joka tarkastelee musiikin opettamisen konteksteja ja niissä tarvittavan asiantuntijuuden piirteitä. Kuvio 1 toimii lähtökohtana

pohdinnalleni siitä, miten vastavalmistuva musiikkipedagogi näkee oman asiantuntijuutensa laajemmin verrattuna siihen miten se on aiemmin nähty.

Kuvio 1 Sensitiivisen musiikin opettamisen näkökulma (Huhtinen-Hilden 2012, 238)

Pedagoginen sensitiivisyys kuvaa opettamista oppijälähtöisenä ja molemminpuolisena oppimisprosessina. Sen idea on sensitiivinen herkkyys ja osallisuus pedagogisen vuorovaikutuksen sekä opettamisen keskeisinä arvoina (Huhtinen-Hildén 2012, 231). Kyse on integratiivisesta ammattitaidosta, jolla tarkoitetaan eri asiantuntijuuden osa-alueiden yhdistämistä. Kuvion keskeisiä sarakkeita tarkastellessa voi huomata, että juuri nämä osa-alueet vaativat sellaista asiantuntijuutta, jossa käsitteellinen tieto, kokemus ja käytännön osaaminen sekä toiminnan säätely yhdistyvät. Pedagogisella sensitiivisyydellä ei tarkoiteta yksittäisiä tietoja ja taitoja, vaan toiminnassa näkyvää kokonaisuutta; pedagogin tietojen muotojen integroimista. Musiikkiin, opettamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvä teoreettinen, käytännöllinen ja kokemuksellinen sosiokulttuurinen tieto sekä oman oppimisen ja jatkuvan ammatillisen kehittymisen ohjaamiseen liittyvä metakognitiivinen ja reflektiivinen tieto muotoutuu pedagogisen taiteilijan "hiljaiseksi tietämiseksi". Pedagogin tiedon muotojen integrointi haastaa jatkuvaan muotoutumisen prosessiin, joka näkyy pedagogin kokonaisvaltaisena omaan työhön liittyvänä herkkyytenä (Huhtinen-Hildén 2012, 230).

3.2 Dialogi ja yhteistyö

Aikaisemmin soiton opetus on nojannut vahvasti musiikillisten elementtien avulla tapahtuvaan vuoropuheluun. Mestari-kisälli-periaate on ajanut opetustilannetta monologiksi, jossa opettaja kertoo mitä tehdään ja oppilas toteuttaa sen. Mallista oppiminen on jättänyt paljon tulkinnanvaraa ja käsitteiden vahvistamiselle ei ole koettu tarvetta. Mestari-kisälli-periaatteesta ei kuitenkaan voida täysin luopua, sillä se on vahva osa työtapoja instrumentin soittotaitoja harjoittellessa.

Lasten ja nuorten avartunut maailmankuva haastaa kasvattajat sekä pedagogit pysymään kärryillä muutoksessa ja hyödyntämään erilaisia teemoja opetuksessa. Tästä hyvänä esimerkkinä on eri taiteenalojen integrointi musiikkiin, mitä on mahdollista hyödyntää myös musiikkioppilaitoksissa. Se vaatii pedagogilta laajaa, horisontaalista kuvaa omasta ammattitaidosta sekä keinoja hyödyntää muutakin kuin musiikillisiä elementtejä keskustelussa. Tämän avulla mahdollisuudet näkyä yhteisössä paranevat ja dialogia muodostuu monella eri tasolla. Nykykäsitys opettamisesta molemminpuolisena vuorovaikutuksena ja dialogina antaa työkaluja opettajan oman ammattitaidon tarkastelemaan kokonaisvaltaisemmin.

3.2.1 Dialogin taustaa

Lainaan Musiikkipedagogin käsikirjasta Päivi Jordan-Kilkin ja Lassi Pruukin kirjoittamaa artikkelia (2013, 26):

Avoimuuden ja kuuntelemisen ilmapiirissä tapahtuva yhteinen työskentely luo parhaimmillaan uutta tietoa työyhteisössä. Mukanaolijoiden asiantuntijuus ja ”hiljainen tieto” yhdistyvät uudeksi yhteiseksi ymmärrykseksi ja innostuksen lähteeksi.

Yleisellä tasolla dialogissa keskustelijat kuuntelevat toisiaan ja kytkevät puheensa toinen toistensa lausumiin ja antavat tilaa toistensa vastauksille. Vastakohtana dialogille on tavanomainen keskustelu, jossa usein osapuolet yksipuolisesti yrittävät ilmaista oman kantansa, jotta saisivat lopputuloksen tai päätöksen pois päiväjärjestyksestä (Jordan-Kilki, Pruuki 2013, 18). Dialogi pitää sisällään erilaisia peruselementtejä: äänet, äänenpainot, rytmit, dynaamiset vaihtelut ja vastavuoroisuus ovat vahvasti läsnä kokonaisvaltaisessa dialogissa. Musiikilla on dialoginen luonne ja se pitää sisällään dialogin peruselementtejä.

Työssäni musiikkikasvattajana musiikin dialogisuus on näyttäytynyt minulle parhaiten rytmisen kasvatuksen kautta. Kun askel askeleelta rakentaa rytmikasvun portaita johdattamalla oppilaat improvisaatioon, imitoinnin ja aktiivisen kuuntelun maailmaan, herkistää se dialogiin muussakin kontekstissa kuin musiikillisessa oppimisympäristössä. Viisivuotiaiden rumpupajan tavoite ei ole pelkästään rytmisten kuvioiden oppiminen, vaan herkistyminen aktiiviseen vuorovaikutukseen muun ympäristön kanssa. Uskon myös, että nykylapset kasvatetaan hyödyntämään tietoja ja taitoja monitasoisesti; he kykenevät soveltamaan erilaisia oppimisia asioita arjessa monipuolisemmin kuin vielä parikymmentä vuotta sitten.

Opettajan on tärkeää tiedostaa musiikin dialoginen luonne ja sen mahdollisuudet oppilaiden psyykkisten kokemusten ja ajatusten jäsentäjänä. Erehdyttääkö tämä musiikin dialogisuus pedagogeja hyödyntämään pelkästään näitä musiikillisiä elementtejä dialogissa, vai kykenevätkö he kuuntelemaan oppilaita ja olemaan aktiivisesti läsnä dialogisessa vuorovaikutuksessa myös muulla tavalla? Millä tavoin dialogisuutta voisi laajentaa itsemme ja muun yhteisön välille? Olen työskennellyt muutaman vuoden luokanopettajien sijaisena eri kouluissa. Olen havainnut vahvasti musiikin, sen kokemisen ja tekemisen luomat mahdollisuudet suhteessa avoimeen vuorovaikutukseen oppilaiden kanssa. Vahvin vaikutus oli musiikin rytmisillä kokemuksilla, joita hyödynsin aina tavatessani uuden luokan. Omien kokemusten liittäminen opettamaani musiikilliseen sisältöön alkoi heti ja se näkyi myös muussa kouluyhteisössä; välitunnilla saattoi pihalla huomata oppilaiden opettavan tunnilla käymiämme asioita toisilleen ja muokkaavan niihin jotain omaa ja uutta.

3.2.2 Dialogi musiikkioppilaitoksessa

Sekä yleisen että musiikillisen dialogin merkitys musiikkioppilaitoksessa työskentelevän pedagogin näkökulmasta on haastava. Musiikkioppilaitoksessa toimivan pedagogin työajasta suurin osa kuluu opettamiseen, jossa dialogia muodostuu vain oppilaan ja opettajan välille. Yksin tekemisen kulttuuri haastaa myös pedagogin työnsä ja sen tavoitteiden reflektointiin. Kuinka pedagogi saa innostettua oppilaan sekä musiikilliseen että vuorovaikutukselliseen dialogiin myös muiden kanssa, ja ammentamaan siihen myös musiikillisiä elementtejä? Yhteistyön ja yhteisöllisyyden tärkeä lähtökohta on aktiivinen läsnäolo ja dialoginen vuorovaikutus myös koko yhteisön kesken, jolloin pedagogi pystyy hyödyntämään asiantuntijuuttaan yhteistoiminnallisesti. Musiikillisen vuorovaikutuksen ammentaminen yhteisöstä saattaa myös yleisen musiikinopetuksen moni-

muotoisemmalle tasolle. Oppilaan ja opettajan ymmärrys siitä, että opittu musiikki on *todellista* opetus- sekä oppimistilanteen ulkopuolelle ulottuvaa vuorovaikutusta mahdollistaa uusien kohtaamisten syntymisen myös yhteisöllisellä tasolla (Reimer 2012).

Musiikkioppilaitos koostuu työyhteisönä monista erilaisista musiikin ammattilaisista, joilla jokaisella on erilainen ammatti-identiteetti. Ammatti-identiteetti ei ole pysyvä, vaan alati henkilökohtaisten ja yhteisten tavoitteiden myötä muotoutuva. Mielestäni oman työyhteisön arviointi dialogisuuden näkökulmasta toimii hyvänä pohjana oman ammatillisen asiantuntijuuden reflektoinnille: toteutuuko dialogisuus opetuksessa ja yhteistyössä? Mitkä ovat kriteerit sille, että se toteutuu? Oman ammatillisen asenteen haastaminen integroivalle, eri teemoja yhdistävälle tasolle johtaa molemminpuoliseen oppimistilanteeseen ja kohti yhteisöllisempää tavoitetta musiikin opettamisessa. Dialogin syntyminen musiikillisen vuorovaikutuksen ja oppimistilanteen vastavuoroisuuden ilmapiirissä tukee paljolti sitä tärkeää kulttuurillista perintöä, jota musiikkioppilaitokset ja siinä työskentelevät pedagogit vaalivat.

Musiikin dialogiseen luonteeseen liittyy myös vastuu uusiutumista. Vanhan siirtäminen suoraan uuteen aikakauteen ei onnistu, vaan taidemusiikin perinnön välittäminen vaatii aina sopivaa sulauttamista nykyhetkeen. Tässä peräänkuulutan aktiivista läsnäoloa ja kuuntelemista, opettajan kiinnostusta myös lapsen muuhun elämään. Musiikillinen dialogi ei voi pelkästään koskettaa musiikkia itseään, vaan myös siihen liittyviä arkielämän elementtejä. Se maailma jossa oppilas elää voi olla hyvinkin toisenlainen kuin maailma, johon hän kerran viikossa soittotunneillaan astuu. Uusin YouTube-hitti saattaa olla paljon kiinnostavampi kuin Mozartin tai Debussyn teokset. Vanhan kulttuuriperinnön siirtäminen vaatii aina uudistunutta lähestymistapaa ja kokonaisvaltaisen dialogin apua.

4 Musiikkipedagogin koulutus suhteessa työelämään

Ammattikorkeakoulusta valmistuva musiikkipedagogi työskentelee tällä hetkellä pääasiassa musiikkioppilaitoksessa, seurakunnan tai järjestön ylläpitämässä musiikkileikkikoulussa, yksityisenä soiton- tai laulunopettajana tai varhaisiän musiikkikasvattajana (Huhtinen-Hildén 2012, 14). Työelämä vaatii tulevaisuudessa yhä enemmän jatkuvaa oppimista, joustavuutta ja liikkuvuutta. Oman osaamisen, työn tulosten ja tavoitteiden

dokumentointi on arkipäivää sekä opinnoissa että työelämässä (Etäpelto 2007, 92). Soveltava taidekasvatus musiikkiopistoissa yleisöyhteyden, yhteisöllisen musiikkikasvatuksen sekä monimuotoisen palveluntarjoamisen muodossa haastaa pedagogit pohtimaan ja muokkaamaan ammatti-identiteettiään kohti horisontaalisempaa tasoa. Tässä luvussa käsittelen opintojensa loppupuolella olevan tai vastavalmistuneen musiikkipedagogin ammatti-identiteetin rakentumista heijastaen sitä myös omaan opiskelu- ja työhistoriaani. Pohdin myös sitä, mitkä mahdollisuudet vastavalmistuneella musiikkipedagogilla on hyödyntää osaamistaan, vaikka työelämän muutokset ja haasteet tekevät ammatti-identiteetin muotoutumisesta vaikeampaa.

4.1 Musiikkipedagogin ammatti-identiteetti

Anneli Etäpelto kirjoittaa artikkelissaan (2007), että työhön liittyvässä identiteetissä kietoutuvat yhteen ammattialan yhteiskunnallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen käytäntö sekä yksilön rakentamat ja jatkuvasti muokkaamat yksilölliset merkitykset ja käsitykset. Niitä muokkaavat työn asema elämässä sekä työhön liittyvät arvot ja eettiset sitoumukset. Työidentiteetti rakentuu henkilöhistorian perusteella, mutta siinä ovat mukana myös tulevaisuuden odotukset suhteessa työhön. Kysymykset persoonallisesta ja sosiaalisesta identiteetistä ovat mukana koko ihmisen elämän ajan (Etäpelto 2007, 90-91). Musiikkioppilaitoksessa pitkään työskennelleen ammatti-identiteetti on osaksi rakentunut vahvojen perinteiden varaan, joita koulutus ja yhteiskunta ovat vaalineet. Musiikkioppilaitoksen kulttuurillinen asema yhteiskunnassa on ollut yksiselitteisempi ja antanut mahdollisuuden musiikkipedagogeille tarkastella asiantuntijuuttaan vertikaalisesta näkökulmasta. Musiikkioppilaitoksilla on ollut varsin elitistinen leima, joka on perustunut pääsykokeiden kautta sisään päässeiden lahjakkaiden oppilaiden opettamiseen ja joiden perheiden yhteiskunnallinen asema on ollut varsin hyvä. Mestari-kisälli-perinnettä on jatkettu varsin muuttumattomana, sillä oman ammattitaidon soveltaminen kohti kaikkia koskevaa musiikin opetusta on koettu pääosin koulujen yleisen musiikinopetuksen tehtäväksi.

Vaikka monen nykypäivänä ammattiopinnoissa olevan opiskelijan ammatillisen musiikki-identiteetin rakentuminen on alkanut pääsääntöisesti kahdenvälisessä mestari-kisälli-vuorovaikutuksessa, on yhteiskunnan kulttuurillinen muutos kohti erilaisia taiteenaloja ja musiikin genrejä integroivaa yhteisöllistä kokemusta vaatinut horisontaalisempaa näkökulmaa. On tärkeää, että myös tämän päivän ammatillisen musiikinopiskelijan ajatuksia ohjataan kohti soittaja- tai laulaja-identiteettiä. Koulutuksemme kasvat-

taa meitä tietojemme ja taitojemme aktiiviseen ja jatkuvaan reflektointiin suhteessa musiikin opettamiseen mahdollistaen sekä soittaja- että pedagogi-identiteetin tasapainoisen yhteensulautumisen.

Musiikkipedagogin ammatti-identiteetti on monitasoinen alati muutoksessa oleva tekijöidensä summa, jonka tasapainoon vaikuttaa moni asia. Jos ajatellaan, että käsitys ammatti-identiteetistä muotoutuu musiikin opettajana toimimisesta, muusikko-minästä, vastuullisen kasvattajan roolista, opettajuuden reflektoinnista, vuorovaikutuksesta sekä taidelähtöisten menetelmien soveltamisesta, saattaa näiden kaikkien osa-alueiden summa joskus hämmentääkin (Huhtinen-Hildén 2012, 118). Moni kokee turvallisen ja helppona tapana työstää omaa ammatti-identiteettiään asiantuntijuuden vertikaalisen lähestymistavan kautta. Laaja-alainen osaamisen työkalujen hyödyntäminen vaatii horisontaalista näkökulmaa, ja sen haasteena onkin ainaisen uudistumisen vaade: mitä enemmän altistaa itseään erilaisille työtavoille ja yhteistyömalleille, sitä paremmin opitut ja koetut asiat sekä ammatillisen minäkuvan osa-alueet jäsentyvät.

Uskon että musiikkipedagogeilla on tiedot ja taidot yhteistyön kehittämiseen musiikkioppilaitoksen ja yhteisön välillä. Tulevaisuuden näkymä musiikkioppilaitoksen kehityksessä vaatii laaja-alaisuutta, eli musiikkipedagogiikan moniosaamista. Instrumenttipedagogeilta vaaditaan taitoja ja halua opettaa monipuolisesti myös ryhmäopetuksen puolella. Kuitenkin laaja-alaisuuden käsite sisältää myös ennakkoluuloja ja ristiriidan suhteessa soiton opettamisen vertikaalisen tarkastelun perinteeseen. Onko pedagogin instrumenttiosaaminen tarpeeksi korkealla tasolla jos opinnot ovat koostuneet monesta eri tasosta? Kärsiikö lisääntyvän ryhmäopetuksen myötä instrumenttiosaaminen oppilailta? Mielestäni yhteistyötä korostavat toimintamallit musiikkioppilaitoksen organisaatiossa mahdollistavat sen, että jokaisella pedagogilla muotoutumisen prosessi vertikaalisesta tasosta kohti horisontaalista tasoa on luonteva. Yhteistyö mahdollistaa tietojen ja taitojen monipuolisen hyödyntämisen, jossa jokaisen pedagogin tiedot ja taidot tulevat näkyville sekä ammentavat toisistansa.

4.2 Muusikko-minä ja opettaja-minä

Musiikkipedagogin työhön liittyvä identiteetti alkaa kehittyä jo varhain, sillä läpi lapsuus- ja nuoruusvuosien jatkunut musiikkiharrastus on rakentanut kuvaa toimijana musiikin saralla. Varhaiset soitonopettajat ehkä jopa tahtomattaan vaikuttavat varhaisen ammat-

ti-identiteettimme prosessiin. Heijastamme ja vertaamme omia pedagogisia taitojamme suhteessa heihin. Omalla kohdallani myös erilaiset elämäntilanteet ovat muokanneet suhtautumistani ammatilliseen minuuteeni; perhe, muut työt ja muu elämä jatkuvasti haastavat ja muuttavat käsitystä työn tekemisestä. Kahvipöytäkeskusteluissa olen kuulut usein pohdintaa siitä, voiko olla sekä pedagogi että muusikko samassa paketissa. Onko musiikkipedagogiksi opiskelevilla instrumenttiopiskelijoilla erilainen lähestymistapa asiaan, kuin suuntautumisvaihtoehtona varhaisiän musiikkikasvatusta opiskelevilla?

Viitaten aiemmin luvussa 2 käsittelemääni ammatillisen identiteetin keskiöön, ”pedagogiseen taiteilijaan” ja hänen kokonaisvaltaiseen hiljaiseen tietämiseensä sisältyvä mielestäni ajatus vahvasta muusikko-minästä. Huhtinen-Hildén pohtii sitä, onko muusikouteen ja opettajuuteen liittyvä ammatti-identiteetin jännite ensisijaisesti ammatti-identiteetin vai siihen liittyvän keskustelun ja määritelmien välinen ongelma (Emt., 58). Eri elämäntilanteet painottavat erilaisia toimintatapoja. Oppiminen, liittyi se sitten soittotaitojen hiomiseen tai pedagogisten työkalujen omaksumiseen, on elämän mittainen prosessi. Yhdessä muusikko-minä ja pedagogi-minä muodostavat vuoropuhelun, jonka avulla kyky käsitellä objektiivisesti omaa ammatti-identiteettiä mahdollistuu.

Suuntautumisvaihtoehtona varhaisiän musiikkikasvatusta opiskelevan voi olla haastava työstää muusikko-minää itseä tyydyttävälle tasolle. Usein keskustellessani muiden opiskelijoiden kanssa, voin kuulla jopa vähättelyä omista soittotaidoista. Tämä saattaa johtua siitä, että pääinstrumenttia opiskellaan ”vain” C-kurssitasolle ja että varhaisiän musiikkikasvattajien opinnot koostuvat monimuotoisista teemoista liittyen moniin erilaisiin musiikillisiin ilmaisumuotoihin. Opiskeluaika on tiukasti rajattu, ja se haastaa opiskelijan tasapainoilemaan instrumentin hallinnan ja pedagogisen osaamisen välillä. Kuitenkin moni toimii myös muusikkona erilaisissa kokoonpanoissa ja nauttii siitä, että pääsee esiintymään ja kokemaan musiikin yhteisöllisyyden. Siksi kysynkin: mikä mittaa muusikkoutta? Onko hyväksyttävämpää olla muusikko kuin musiikkipedagogi? Mielestäni on tärkeää, että musiikkipedagogi pystyy rohkeasti toimimaan sekä muusikkona että opettajana työyhteisön sisällä ja sen lisäksi yhteistyössä työyhteisön ulkopuolisten tahojen kanssa.

Pedagogin asiantuntijuuden välittäminen integroivalla ja dialogisella tasolla vaatii musiikkipedagogeja ilmaisemaan itseään, myös muusikkona. Musiikin ilmaisemisen monimuotoisuus on ammattikuntamme valtti, jonka avulla yhteisölle on mahdollista tuottaa elämyksiä ja vuorovaikutusta. Vaikka kaikki oppilaat eivät esiintymisestä nauttisikaan

tai suurille estradeille edes pyrkisi, on mielestäni hyvä kasvattaa oppilaita myös muusikkouteen. Jos musiikin toivoo olevan osa oppilaiden muulle yhteisölle näkyvää elämää, on kaikki sen välittämisen ja hyödyntämisen keinot osoitettava myös omaa mallia näyttämällä.

4.3 Oma polkuni kohti ammattia

Musiikin koulutusohjelman lukuvuonna 2009-2010 aloittaneiden varhaisiän musiikkikasvattajien opetussuunnitelmassa määritellään koulutuksen tavoitteita seuraavalla tavalla (Helsingin ammattikorkeakoulu Metropolian opinto-opas):

Koulutuksen tavoitteita määrittelevät osaltaan taidemusiikin pitkät perinteet, osaltaan työelämän ja yhteiskunnan muuttuvat tarpeet. Opiskelijan toivotaan kehittyvän alan perinteiden kautta määrittyväksi hyväksi muusikoksi, mutta oman paikan löytäminen työelämässä saattaa vaatia monia muitakin taitoja. Käytännössä nämä moninaiset haasteet asettavat opiskelijan valintojen eteen ja merkitsevät usein vaikeaa ajankäytöllistä tasapainoilua oman taiteellisen ja instrumentiteknisen kehitymisprosessin ja pedagogisen tai muun soveltavan osaamisen kehittämisen välillä. Siksi tavoitteenamme on tarjota laaja valikoima opiskelumahdollisuuksia mutta samalla kannustaa opiskelijaa rajaamaan näistä mahdollisuuksista itselleen sopiva yhdistelmä.

Pääsin opiskelemaan vuonna 2002 Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian musiikin koulutusohjelmaan pääinstrumenttinani saksofoni. Lasten syntymä ja monet haasteet hidastivat opintojani siten, että päädyin keskeyttämään ne vuonna 2009. Tavoitteenani oli hakea heti aikuiskoulutusohjelmaan täydentämään puuttuvat opintoni. Valmistautuessani pääsykokeeseen pohdin omaa historiaani sekä opintojen että musiikin alan töiden parissa. Sain idean hakea varhaisiän musiikkikasvatuksen suuntautumisvaihtoehtoon, sillä uskoin sen tarjoavan minulle laaja-alaisemman näkökulman toimia musiikkipedagogina. Päästyäni varhaisiän musiikkikasvatusopintojen pariin minulle räätälöitiin henkilökohtainen opetussuunnitelma, jossa instrumenttipedagogin sekä varhaisiän musiikkikasvattajan opinnot nivoutuvat kokonaisuudeksi. Olen mahdollisuuksien mukaan myös valikoinut kursseja, jotka tukevat omia musiikillisia ja pedagogisia tavoitteitani.

Olen opettanut saksofonin soittoa vuodesta 2004 lähtien mm. Eiran musiikkikoulussa ja Nurmijärven musiikkiopistossa. Huomasin, että pian työelämään astuessani minulle tarjoutui paljon muitakin mahdollisuuksia hyödyntää musiikkipedagogin taitojani. Toimin kehitysvammaisten musiikkikerhon ohjaajana, lapsi- ja nuorisoteatterin säestäjänä sekä muusikkona. Päästyäni opiskelemaan varhaisiän musiikkikasvattajaksi ja täydentämään instrumenttipedagogiopintojani, pidin ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen

välivuoden opinnoista työskennellen luokanopettajan sijaisena sekä erityisopettajan sijaisena klinikkamuotoisessa opetuksessa. Samalla myös henkilökohtaisessa elämänsäni sijaisäidin rooli toi näkökulmia kasvatukseen sekä lasten kohtaamiseen. Opintoni ammattikorkeakoulussa musiikin koulutusohjelmassa ovat olleet monimuotoiset ja kestäneet pitkään työelämän kulkiessa rinnalla miltei koko ajan. Koska minulla on räätälöidyt opinnot, joissa sulautuvat yhteen sekä instrumenttipedagogina toimiminen että varhaisiän musiikkikasvatus, pohdin usein osaamiseni ydintä. Sulkeeko moniosaajan leima pois asiantuntijuutta vai sulautuvatko ne yhteen? Minkä alan asiantuntija oikeastaan olen? Jännite muusikkouden ja opettajuuden välillä on muokannut omaa ammatti-identiteettiäni ja sitä ovat haastaneet myös lasten kanssa kotona vietetyt vuodet, jolloin tulee usein pohtineeksi omaa ammatillista minäkuvaansa. Riittämättömyyden tunne ja ajan puute ovat aika-ajoin saaneet minut kyseenalaistamaan ammatillista minääni. Vasta kahden viimeisen vuoden aikana olen ymmärtänyt oman ammatti-identiteettini alati muokkautuvana prosessina ja nähnyt oman pitkältikin tuntuneen polkun tienä kohti kokonaisvaltaista ammattitaitoa.

Aloitin työt Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa saksofoninsoitonopettajan sijaisena keväällä 2012. Koska sijaistettava opettaja ei enää syksyllä ollut palaamassa työhönsä, sovimme työhaastattelun rehtorin kanssa. Työhaastattelussa kävi ilmi oppilaitoksen tarve palkata laaja-alainen pedagogi, jonka tahtotila oli luoda yhteistyötä musiikkiopiston ja yhteisön välille. Oli kyse ikä-ihmisten toiminnasta, koululaisyhteistyöstä, kuorotoiminnasta tai yksilöopetuksesta, ilmaisun rohkeasti työhaastattelussa olevani valmis tekemään työtä monipuolisesti. Oikeastaan on onnekastakin, että heti valmistumiseni ollessa käsillä sain työpaikan, jossa joudun refleктоimaan omaa asiantuntijuuttani ja ammattitaitoani integratiivisesta näkökulmasta. Eräs kollegani kommentoi keran, että musiikkioppilaitostyö on juuri sitä mitä vähiten voisi odottaa valmistuttuaan. Toisaalta itse uskon että musiikkipedagogina toimimisen etu on siinä, että pystymme luomaan itsellemme monia eri keinoja rikastuttaa työnkuvaamme.

4.3.1 Musiikkipedagogin työn tulevaisuuden näkymät

Sibelius-Akatemian selvityksestä (Pohjannoro 2010, 23) käy ilmi musiikkioppilaitosten rehtoreiden näkemys siitä, mitkä haasteet ja uusiutumistarpeet musiikkioppilaitoksella tulevaisuudessa on:

Kaikki rehtorit olivat sitä mieltä, että kaikki soitonopettajat tarvitsevat tulevaisuu-

nessa ryhmäopetustaitoja, ja että tämä osaaminen ei ole vielä tällä hetkellä riittävä. Ainoastaan musiikkileikkikoulun opettajat ja musiikin aineenopettajan koulutuksen saaneet hallitsevat riittävässä määrin ryhmäopetuksen.

Musiikkiopistojen toimintaa järjestelmänä on selvitetty kohtalaisen paljon. Erityisesti Heinon ja Ojalan selvitys (2005) paneutui sisällöllisissä kysymyksissä myös oppilaitosten itsearviointiin ja kehitysnäkyymiin. Esiin nousivat erilaisten yhteistyömallien kehittäminen erityisesti peruskoulun kanssa, oppilasvalintojen ja sisäänoton kehittäminen, improvisaation ja vapaan säestyksen, sävellysopetuksen kehittäminen sekä yleisten aineiden integraatio. Pohjannon selvityksestä käy myös ilmi, että tulevaisuudessa monipuolisuus pedagogisessa osaamisessa tulee korostumaan. Alkeisopetuksen lisäksi musiikkiopistoissa toiminnan laajentaminen aikuisten ja ikäihmisten suuntaan on tarpeen. Opettajan työn monipuolistuminen on siis huomattu musiikkioppilaitoksissa johdon tasolla, mutta entä pedagogien oma näkökulma asiaan? Oman ammatti-identiteetin haastaminen uusiin toimintatapoihin työkentällä ei ole niin yksiselitteistä, vaikkakin oma näkökulmani vastavalmistuvana musiikkipedagogina on suunnattu kohti yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä.

Kulttuurin alaan vaikuttavat taloudelliset tekijät, työyhteisön sisällä tapahtuva vuorovaihtus sekä uusiutumisen paineet asettavat myös musiikkipedagogit tilanteeseen, jossa omien visioiden ja ammattitaidon hyödyntäminen parhaalla mahdollisella tavalla ei ole helppoa. Musiikkioppilaitoksissa, niin kuin monien muidenkin alojen työyhteisöissä työhyvinvointi on keskeisessä asemassa keskusteluissa sekä työyhteisöä koskevissa hankkeissa. Kasvun ja kehityksen tavoitteet haastavat sekä musiikkioppilaitoksia yhteisöinä että siellä työskenteleviä yksilöinä. Lähtökohtaisesti, ilman hyvinvoivaa työyhteisöä uusien toiminta- ja yhteistyömallien luominen on miltei mahdotonta. Työyhteisön hedelmällisen yhteistyön mahdollistava dialogi kumpuaa yksilön omasta jaksamisesta sekä hyvinvoinnista ja ulottuu myös oman ammatti-identiteettimme rakentumiseen. Muutos on aina uhka, ja siihen jokainen meistä reagoi eri tavalla. Muutos työyhteisössä merkitsee usein myös oman ammatti-identiteetin puntaroimista ja muokkaamista. Näkymät yhteisöllisestä musiikkiopistosta vaativat toki työyhteisön kokonaisvaltaista muutosta, mutta kaikki lähtee siitä että olemme yksilöinä valmiita muuttamaan ajatuksiamme ja haastamaan itseämme uuteen.

5 Yhteistyö ja yhteisöllisyys musiikkipedagogin työssä

Mitä oikeastaan tarkoitetaan sillä, että musiikkioppilaitoksessa toimivat pedagogit tekevät yhteistyötä eri tahojen kanssa? Mitä yhteistyö on ollut ennen ja mitä siltä vaaditaan nyt? Suurelta osin yhteistyön eri mallit ovat pysyneet musiikkioppilaitoksissa samoina. Musiikin esittäminen tuo ihmisiä yhteen ja mahdollistaa yhteistyön monella eri tasolla. Yhteissoitto sekä konsertointi ovat perinteikkäästi kuuluneet musiikkioppilaitosten toimintaan ja mahdollistaneet yhteistyön musiikkipedagogien välillä. Koululaiskonsertti-toiminta sekä soitinesittelyt ovat rikastuttaneet yhteistyön kenttää parin viime vuosikymmenen aikana. Erityisesti viime aikoina on kiinnitetty huomiota siihen, millä tavoin yhteistyö voisi toteutua entistä vahvemmin yhteisön eri-ikäisiä ihmisiä yhteen tuovana elementtinä.

5.1 Yhteistyö ja yhteisöllisyys musiikkipedagogin näkökulmasta

Monessa musiikkioppilaitoksessa ongelmana on, että yhteistyö oppilaitoksen sisällä ei ole vielä sillä tasolla että se kyettäisiin laajemmassa mittakaavassa viemään musiikkiopiston kivijalan ulkopuolelle. Pedagogien vertikaalinen asiantuntijuus haastaa työyhteisön sisällä tapahtuvaa ideointia yhteistyön näkökulmasta. Oman koulutuksensa ja kokemuksensa kautta kehittynyt oman erikoisalan osaaminen kaventaa näkökenttää, ja tarvetta yhteistoimintaan ei välttämättä koeta suureksi (Haarakangas 2008, 112, Jordan-Kilkki, Pruuki 2013, 25). Musiikin opettaminen koetaan ensisijaisesti tiedon ja taidon siirtämisenä (kuvio 1), eikä niinkään dialogisena ja integratiivisena asiantuntijuuden hyödyntämisenä.

Musiikillisen kulttuuriperinnön siirtäminen tuleville sukupolville on yksi tärkeistä musiikkipedagogin tehtävistä. Osittain se toteutuu juuri niitä toimintamalleja vaalien, jotka ovat olleet musiikkioppilaitoksen kivijalkana jo vuosikymmeniä. Keino yksilöopetuksen avulla siirtää ja välittää kulttuuriperintöä sekä soittotaitoa eteenpäin on toki tehokas, mutta se ei enää nykyaikana yksinään riitä. Musiikkikulttuuria ei voi sellaisenaan siirtää uuteen aikakauteen, sillä kulttuuri muuttuu koko ajan ja myös taidemusiikin merkitys ja käyttötavat ovat nykyisin erilaisia (Anttila 2004). Musiikkiopiston kivijalka on palvellut vain pientä osaa lapsista ja nuorista. Pääsykokeiden kautta valikoituminen musiikkioppilaitokseen on jättänyt ulkopuolelle niitä, joilla ei ole koettu olevan riittävästi valmiuksia musiikkioppilaitoksessa opiskeluun. Tosiasiassa näillä oppilailla on suuri halua oppia

musiikkia ja vaihtoehtona ei voi olla enää ulos oppilaitoksen toiminnasta jättäminen. Siihen ei yksinkertaisesti ole varaa, eikä tämä malli vaali ajatusta musiikista kaikkia koskettavana ja yhdistävänä tekijänä. Vaikka yksilöopetus soitonopetuksen osana on tärkeä tapa välittää tietoa ja taitoa suomalaisesta kulttuuriperinnöstämme, on yhä useammalle mahdollistuttava keino oppia musiikkia erilaisin keinoin. Kouluihin jalkautuva ryhmäopetus antaa mahdollisuuden opiskella musiikkioppilaitoksessa, vaikka pääsykokeissa ei onnistumista olisi tullutkaan. Koululaisyhteistyö vaatii instrumenttipedagogeilta uudenlaista asennoitumista ja näkökulmaa opetukseen.

Yhteistyön ja yhteisöllisyyden peruslähtökohtana on dialogisuus joka vaatii horisontaalista asiantuntijuutta, jossa korostuu tasa-arvoisesti ideoitaan ja ammatillista asiantuntijuuttaan jakava yhteistoiminta opettajien ja eri toimijatahojen välillä (Haarakangas 2008, 112, Jordan-Kilkki, Pruuki 2013, 25). Pyrkimys siihen, että dialogisen opettaja-oppilassuhteen rinnalla kulkee useita muita dialogisuutta edellyttäviä yhteistyösuhteita ja tahoja, on soitonopettajan kannalta yhteisökeskeistä kulttuuria (Jordan-Kilkki, Pruuki 2013, 25). Se että musiikinopetus koskettaa kaikkia ja vaalii tasa-arvoa, vaatii opettajan monipuolisen ammattitaidon lisäksi opetuksen rakenteiden, opetussuunnitelmien, resurssien ja myös asenteiden tarkastamista (Unkari-Virtanen, Kaikkonen 2007, Jordan-Kilkki, Kauppinen, Korolainen-Viitasalo 2013). Kohti tätä inklusiivista, kaikkia koskevaa musiikin opetusta mentäessä herääkin kysymys: kykenevätkö pedagogit yksin kanttelemaan tätä musiikin opettamiseen liittyvää vaatimusta ammentaen koulutuksesta saamiaan toimintatapoja ja osaamista? Haastaako musiikkioppilaitostyötä leimaava yksin tekemisen kulttuuri kaikkia?

Muutosta silmälläpitäen mielestäni olisikin tärkeää mahdollistaa pedagogien valmiudet tehdä hedelmällistä yhteistyötä ja kehittää uusia toimintamalleja, eli tuoda musiikkia eläväksi siihen yhteisöön, jossa elämää eletään. Kävelykonsertit sekä ilmaiset kulttuuri-tapahtumat ovat tärkeä osa dialogia muun yhteisön parissa, ja tämä haastaa oppilaitokset luomaan uusia toiminta- ja työtapoja kulkemaan rinta rinnan arkisen musiikkioppilaitostyön kanssa.

5.2 Yhteistyö ja yhteisöllisyys musiikkioppilaitoksessa

Keskisen Uudenmaan Musiikkiopisto on Järvenpään kaupungin ja Tuusulan kunnan ylläpitämä oppilaitos. Opetusta annetaan molempien kuntien alueella useissa eri opetuspisteissä. Opetusohjelmassa on perinteinen klassinen musiikki sekä pop/jazz -

musiikki. Erityinen painoarvo musiikkiopistossa on erimuotoisen yhteismusisoinnin opetus ja harjoittaminen. Oppilaitoksessa toimii useita eri orkestereita aloittelijoiden kokoonpanoista täyteen sinfoniaorkesteriin. Lisäksi on toiminnassa useita pienyhtyeitä ja lasten- sekä nuortenkuoro. Pop/jazz -musiikin puolella on useita bändejä. Opistossa on oppilaita kaikkiaan noin 850. Varsinaisia pääsytestien kautta tulleita perustason soiton- tai laulun opiskelijoita on 434, jotka lukumääräisesti jakautuvat tasan Järvenpään kaupungin ja Tuusulan kunnan kesken. Lisäksi opistossa toimii laaja musiikkileikkikoulu -ja musiikkivalmennustoiminta. Opiston avoimeen opetukseen otetaan oppilaita ilmoittautumisjärjestyksessä enimmäismäärän ollessa 120 oppilasta. (KUM 2013)

Aloitin Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa syksyllä 2012 saksofoninsoiton opettajana. Tällä hetkellä saksofoni- ja musiikkileikkikouluopetuksen lisäksi olen mukana johtoryhmässä, jonka tavoitteena on kehittää musiikkioppilaitosta laaja-alaisesti. Toimin tiimivetäjänä orkesterisoitinten tiimille. Keskisen Uudenmaan Musiikkiopisto tekee aktiivista yhteistyötä alueen eri toimijoiden kanssa. Yhteistyökumppaneita ovat mm. koulut, kirjastot, seurakunnat, Järvenpää-opisto sekä Järvenpää-talo. Yhteistyö toteutuu musiikin opetuksen järjestämisenä, konsertteina sekä tapahtumina. Musikantti-ryhmäopetus tutustuttaa sekä aikuisia että lapsia eri soittimiin ja opettaa niiden alkeita. Opetus on 10 kertaa lukukaudessa ja kestää lukuvuoden. KouluMusikantti toimii sekä yksilö- että ryhmäopetuksena johon myös ohjaamani Musapaja-opetus kuuluu. Opetus tapahtuu koulujen tiloissa aamu- tai iltapäivisin ja tarjoaa monipuolisesti erilaisten soitinten alkeisopetusta sekä bänditoimintaa. KouluMusikantti-opetus alkoi keväällä 2013 ja sitä on tarkoitus jatkaa siten, että lapset voisivat olla toiminnassa mukana läpi kouluvuosien. Opetus on suunnattu erityisesti alakouluihin.

Toimin Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa laaja-alaisena musiikkipedagogina. Työviikkooni sisältyy usein yksilöopetusta, ryhmäopetusta, konsertteja, koulutusta, suunnittelua sekä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Oma työnkuvani vaatii minua tarkastelemaan yhteistyön eri mahdollisuuksia ja kehittämään uusia lähestymistapoja musiikkiin. Vaikka en toimi esimiesasemassa, roolini tiimivetäjänä saattaa minut hieman eri asemaan kuin muut pedagogit. Tiiminvetäjä toimii hallinnon ja opettajien välisenä linkkinä, joka vaatii luottamusta ja kokonaisnäkemystä musiikkioppilaitostyöhön. Tiiminvetäjän tehtäviin kuuluu esimerkiksi henkilöstön yhteisten asioiden tiedottaminen, yhteistyön suunnittelu tiimin kanssa sekä käytännön asioiden vieminen tiimistä johtoryhmään ja johtoryhmästä tiimiin. Tiiminvetäjän rooli ja työnkuva on vasta muotoutumassa ja sitä luodaan yhteisesti muiden tiiminvetäjien sekä rehtoreiden kanssa johtoryhmässä.

Laaja-alaisesti toimiminen haastaa musiikkipedagogin arkea. Sekä ryhmäaine- että yksilöopettajana toimiminen sekä tiiminvetovastuu vaatii enemmän suunnittelua ja paperityötä. Saatan myös ajaa päivässä useita kertoja eri toimipisteiden välillä ja opettaa vauvoja, koululaisia sekä aikuisia saman päivän aikana. Hyvällä suunnittelulla ja ajankäytön hallinnalla omaa arkea voi helpottaa, mutta se ei ole aina mahdollista sillä yhteistyö muiden tahojen kanssa vaatii välillä suurtakin joustoa. Vaikka työnkuvani on moniulotteinen, pidän silti perinteistä musiikkioppilaitostyötä tärkeänä osana sitä. Dialogi, joka syntyy oppilaan ja opettajan välille, mahdollistaa oppilaslähtöisen yhteistyön suunnittelun.

6 Empiirinen osa - sähköpostihaastattelut

6.1.1 Haastattelun taustaa

Keskisen Uudenmaan Musiikkiopisto tekee tiivistä yhteistyötä Kuuma-kuntien kanssa. Kuuma-kunnat muodostuvat pääkaupunkiseudun 10 kehyskunnasta ja ne ovat solmineet yhteistyösopimuksen. Kuntien musiikkioppilaitoksista Järvenpää/Tuusula, Nurmijärvi/Klaukkala, Kerava ja Porvoo tekevät aktiivista yhteistyötä keskenään. Yhteistyö näkyy esimerkiksi koulutuksina, joita järjestetään muutaman kerran vuodessa. Tammi-kuussa 2013 järjestettiin tulevaisuuspaneeli koulutustilaisuuden yhteydessä. Panelisteina toimi kolmesta musiikkiopistosta kaksi nuorta musiikkipedagogia. Paneelikeskustelun aiheena oli ”missä olen opettajana / missä musiikkiopisto on 10 vuoden kuluttua sekä miten minun opettajana / miten opiston tulisi siihen valmistautua”. Alustajana keskustelussa toimi Minna Lindgren, joka herätteli ajatuksia tulevaisuuden musiikkiopistosta: pitäisikö meidän kyseenalaistaa teoriaopetuksen tarvetta erillisenä elementtinä? Ovatko pääsykokeet tarpeellisia? Miksi musiikkiopiston konsertit ja matineat ovat jäykkiä tapahtumia? Alustuksessa pohdittiin musiikkioppilaitoksen tulevaisuutta suhteessa yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen, joka ulottuu yhteiskunnan eri-ikäisiin osiin. Paneelikeskusteluun käytetyn ajan ollessa rajallinen, keskustelu ei päässyt käsittelemään kunnolla yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä tulevaisuuden musiikkiopistoissa. Opinnäytetyössä tutkimuksena käyttämäni haastattelu toimii aineistona pohdinnalle musiikkioppilaitoksissa tapahtuvasta yhteistyöstä pedagogin näkökulmasta. Halusin jatkaa ja täydentää

kysymystä siitä, mikä on musiikkipedagogin rooli tulevaisuuden musiikkioppilaitoksessa.

6.1.2 Haastattelun kysymysten taustaa

Kysymykset muodostuivat pitkälti paneelikeskustelun pohjalta. Ennalta oli tiedossa haastateltavien instrumentti sekä oppilaitos, joissa he työskentelevät. Ensimmäinen kysymys tiedusteli lyhyesti haastateltavien koulutukseen liittyvää taustaa ja mahdollisti haastateltavan pohdinnan oman koulutuksessa saamansa tiedon sekä taidon reflektoinnille suhteessa musiikkioppilaitoksessa toimimiseen.

”Millaisia valmiuksia saamasi koulutus on antanut sinulle työssäsi musiikkipedagogina? Mihin se on valmistanut ja mihin ei?”

Toinen, kolmas ja neljäs kysymys koskevat haastateltavan toimenkuvaa musiikkioppilaitoksessa ja sitä, millaisena haastateltavat sen itse kokevat.

”Kuvaile toimenkuvaasi oppilaitoksessa. Voisitko laajentaa toimenkuvaasi vielä jollain tavalla?”

”Tunnetko tuoneesi musiikkioppilaitokseen joitain uutta? Kuvaile.”

”Teetkö työssäsi yhteistyötä? Kuvaile.”

Musiikkioppilaitoksen kokeminen yhteisönä saattaa olla haastavaa työn yksinäisyyden tai haastateltavien erilaisten kokemusten ja näkemysten takia. Pyrin jatkokysymyksellä saamaan näkökulmaa siihen, mitä muut jo työssään toimivat musiikkipedagogit ajattelevat yhteisöllisyydestä.

”Voiko musiikkioppilaitosta ajatella yhteisönä? Jos voi, millainen yhteisö se on tai voisi olla?”

Lopuksi herättelen ajatuksia haasteista sekä ristiriidoista musiikkioppilaitoksessa ja tulevaisuudesta pedagogin työssä.

”Mitkä ovat musiikkioppilaitoksen suurimmat haasteet ja ristiriidat?”

”Mitä arvelet musiikkipedagogin työstä tänä päivänä ja tulevaisuudessa?”

6.1.3 Haastattelu musiikkipedagogeille

Lähetin haastattelun helmikuussa 2013 neljälle panelistille, joista kaksi vastasi. Kumpikin vastanneista haastateltavista työskentelee samassa musiikkiopistossa; 30-35-vuotias nainen sellonsoiton opettajana ja 45-50-vuotias mies varhaisiän musiikkikasvatustajana ja fagotin- sekä yhteissoiton opettajana.

Koulutuksesta kysyttäessä kummankin haastateltavan vastauksista käy ilmi, että musiikkipedagogin työssä oppii lisää sekä tällä hetkellä että tulevaisuudessa:

”En koe olevani ’valmis’ musiikkipedagogi edelleenkään; haluan oppia lisää, muokkautua kertyvän kokemuksen ja elämän myötä.”

Toinen haastateltavista kokee, että omat polut myös opiskeluaikana on pitänyt etsiä:

”Kävin jo opiskeluaikoina täydennys ym. koulutuksissa, josta löytyi itselleni sopivaa ajatusmallia.”

Työnkuvaan vastaajilla kuuluu myös yhteissoiton ohjaaminen ja konserttien tai matineoiden järjestäminen. Oman toimenkuvan laajennumahdollisuudet koetaan kuuluvan yhteissoiton puolelle.

Haastateltavat kokevat yhteistyön musiikkioppilaitoksessa seuraavalla tavalla:

”Toimin jousikollegiomme puheenjohtajana; järjestän yhteistyössä muiden jousiopettajien kanssa mm. konsertteja, kursseja yms. Säestystunnit ovat yhteistyötä pianistin kanssa. Viime aikoina olen yhteistyössä rehtorin kanssa tuottanut päiväkoti- ja koulukonserttikiertueita, joissa esitellään eri soittimia.”

Myös toinen haastateltavista kokee yhteistyön samankaltaisella tavalla. Musiikkioppilaitos koetaan yhteisönä, mutta toisaalta myös toivotaan muutosta rutiineihin:

”Musiikkiopisto on yhteisö; toivoisin että oma musiikkiopistoni olisi tiiviimpi yhteisö, jossa uudet ideat ja projektit loisivat luovuuden ja innostuksen tunnelman. hankaluus tässä on se, miten välttää negatiivisen rutiinin imu. Opettajat ja oppilaat ulos kopeistaan ja kehittämään yhdessä jotakin uutta!”

Musiikkioppilaitoksen suurimmat haasteet ovat vastaajien osalta kahtiajakoiset. Toinen haastateltavista toimii oppilaitoksen työntekijöiden luottamusmiehenä ja kokee haasteet musiikkioppilaitoksen organisaatiotasolla:

”...meillä (musiikkioppilaitoksessa) kunnon tilat ja toimintaolosuhteet. Ristiriitoja tuo hierarkinen laitosajattelu, siis vääränlainen muodollinen vallankäyttö. Tarkoitetaan siis, että tittelit tai asema menevät asian edelle.”

Toinen vastaajista kokee haasteet liittyen omaan työhönsä soitonopettajana:

”Soittaminen on harrastus, joka vaatii työtä, pitkäjänteisyyttä ja sisukkuutta, asioita, jotka kenties eivät ole tänä päivänä kovin muodikkaita.”

Musiikkipedagogin työ tulevaisuudessa koetaan tarpeellisena ja mielekkäänä. Kuitenkin toinen vastaajista myös pelkää sitä, että jos työn arvoa ei ymmärretä, taloudelliset ja poliittiset intressit uhkaavat kenttää.

6.1.4 Haastattelu musiikkipedagogiopiskelijoille

Tein sähköpostihaastattelun vielä kahdelle Helsingin ammattikorkeakoulussa opiskelevalle musiikkipedagogiopiskelijalle saadakseni kokonaisvaltaisempaa näkemystä siihen, millä tavoin tulevaisuudessa ammattia harjoittavien ajatukset eroavat jo työssä olevien ajatuksista. Haastattelu lähetettiin neljälle varhaisiän musiikkikasvatusta pääaineenaan opiskelevalle opiskelijalle, joista kaksi vastasi. Muokkasin kysymyksiä sopiviksi musiikkipedagogiksi opiskelevan näkökulmasta.

”Millaisia valmiuksia koet koulutuksen sinulle antaneen työelämää musiikkipedagogina varten? Onko jokin asia, mihin erityisesti koet tai et koe sen valmistaneen?”

Kummallakin vastanneista tuli esiin ryhmäopetukseen saatu koulutus ja etenkin toimiminen pienten lasten sekä ikäihmisten parissa. Toinen vastaajista kokee, että käytännön paperiasiat kuten tuntipalkat, verokortit, työsopimusten laadut, apurahahakemukset sekä teostoilmoitusten teko on opittu työelämän myötä.

”Teetkö työtä musiikkioppilaitoksessa? Minkälainen on toimenkuvasi?”

Toinen vastanneista työskentelee kahdessa eri musiikkiopistossa musiikkileikkikoulun opettajana, toinen ei työskentele musiikkioppilaitoksessa.

”Minkälaista yhteistyötä uskot tulevaisuudessa tekeväsi musiikkioppilaitoksessa?”

Toinen haastatteluun vastanneista uskoo tulevaisuudessa työskentelevänsä musiikki-leikkikoulunopettajana, mutta myös mainitsee laulunopetuksen sekä musiikkiteatterin. Toinen jo musiikkioppilaitoksessa työskentelevä toivoo työskentelevänsä yhteistyössä lähiseudun päiväkotien kanssa sekä jakavansa osaamistaan varhaiskasvatukseen ja ryhmäopetuksen suhteen sellaisten tahojen tai henkilöiden kanssa, jotka työskentelevät pienten lasten musiikkikasvatukseen kanssa, mutta eivät ole siihen erikoistuneet.

”Voiko musiikkioppilaitosta ajatella yhteisenä? Jos voi, millainen yhteisö se on tai voisi olla?”

Haastateltavat kokivat musiikkioppilaitosyhteisön laajempaan kokonaisuuteen:

”Hedelmällisimmillään se voisi olla yhteisö, jossa eri tyylien edustajat (niin opettajat kuin oppilaatkin) ja eri aineiden opettajat tekisivät yhteistyötä. Yhteistyö voisi olla esim. yhteissoittotoimintaa, yhteisiä viikonloppukursseja vaikka rytmiikasta, säveltämisestä, kehonhuollosta, jne. Tai konserttitoimintaa. Olennaisinta yhteisölle lienee kuitenkin asenne. Hedelmälliseen toimintaan liittyisi siis myös avoin ja hyväksyvä suhtautuminen kaikkiin ja kaikkeen.”

”Mitkä ovat musiikkipedagogin työn suurimmat haasteet ja ristiriidat?”

Vastauksissa näkyy ero siinä, että toinen tekee opiskeluiden ohella työtä musiikkioppilaitoksessa. Toinen vastaajista kokee haasteet yleisemmällä yhteistyön tasolla:

”Yhteistyö muiden ihmisten kanssa voi olla sekä todella hedelmällistä, että todella vaikeaa. Haasteita tulee kohdatessa erityislapsia, omapäisiä vanhempia, yli-innokkaita tai vastaavasti takapajuisia kollegoja, toimistotyöntekijöitä joita ei saa kiinni.”

Työelämässä oleva erittelee haasteet ja ristiriidat selkeämmin:

”Omalla kohdallani, varhaisiän musiikkikasvattajana, uskon haasteiden liittyvän ryhmäopetuksen määrään. Jos tekee muskareita tai muuta sen kaltaista pienten lasten ryhmäopetusta viitenä päivänä viikossa, työ on mielestäni todella kuluttavaa.”

”Ristiriitaisena pidän sitä, miten paljon kannustetaan lasten yksilölliseen kohtamiseen samalla kun ryhmät saattavat olla hyvin isoja ja niitä on paljon. Olen jopa alkanut harkita päiväkotiin suuntaamista tulevaisuudessa siksi, että saisin opettaa samoja lapsia joka päivä jopa useamman vuoden. Viisi ryhmää illassa ilman taukoja tuntuu sirkustempuilulta. En voi mitenkään panostaa oppilaisiin

yksilöinä.”

”Mitä arvelet musiikkipedagogin työstä tänä päivänä ja tulevaisuudessa?”

Haastateltavat kokevat musiikkipedagogin työn monipuolisena, mutta haasteet tulevat myös ilmi vastauksista:

”Musiikkipedagogilla on mahdollisuus luoda työstään kirjava paletti erilaista opetusta eri-ikäisille ihmisille, eri kokoisissa ryhmissä, eri paikoissa ja eri asioiden parissa. Toisaalta tämä on monesti myös pakko, jos vakituista virkaa tai säännöllistä opetustyötä ei löydä”.

”Arvelen musiikkipedagogin työn olevan matkalla kohti monipuolista hyvinvoinnin huomioivaa opetusta.”

6.2 Johtopäätöksiä

Kahden samasta musiikkiopistosta olevan opettajan vastaukset antoivat pientä näkyä siitä, mitä työssään toimiva musiikkipedagogi ajattelee suhteestaan yhteistyöhön ja tulevaisuuteen. Rooli oman alansa vertikaalisena asiantuntijana käy ilmi kummankin haastateltavan vastauksista. Horisontaalista asiantuntijuutta vaativat yhteistyömallit korostuivat etenkin musiikkipedagogiksi opiskelevan vastauksissa. Työnkuva, sekä näkemys oman toimialueensa laajentamisesta liittyy vahvasti omien kokemusten ja koulutuksen kautta saamiin tietoihin. Yhteistyö ilmeni kolmessa vastauksessa pelkästään kollegoiden välisenä toimintana, yhteiskonserttien järjestämisenä sekä koululaiskonserttitoimintana. Toisella opiskelijalla, joka jo työskenteli musiikkioppilaitoksessa, puolestaan oli ajatuksia myös oman ammattitaitonsa jakamiseen yhteisössä. Uskoisin, että kyseisillä jo työelämässä olevilla musiikkipedagogeilla yhteistyötä tapahtuu moni-olotteisemminkin, mutta vastauksissa yhteistyön käsite välittyi melko suppeasti.

Kumpikin musiikkioppilaitoksessa toimiva pedagogi kokee musiikkiopiston olevan yhteisö, mutta dialogin ilmeneminen suhteessa muuhun yhteisöön jää vajavaiseksi. Jos yhteistyötä tarkastelee opinnäytetyössäni käsittelemäni sensitiivisen musiikkikasvatuksen näkökulmasta (kuvio 1), välittyy haastattelusta ammatti-identiteetin elämän mittainen matka. Uuden oppiminen, omien polkujen löytyminen sekä ammatti-identiteetin muokkautuminen elämäkokemuksen myötä antaa mahdollisuuden ammattitaidon ja yhteistyön eri osa-alueiden yhdistämiselle. Musiikkipedagogin työn tulevaisuuden haas-

teiden koetaan tulevan ulkopuolelta. Opiskelijoiden vastauksista välittyi vahvasti myös ryhmäopetuksen raskaus ja se, että ryhmässä on vaikea ottaa yksilöllisellä tasolla oppilaita huomioon.

Kummankin haastateltavan jo musiikkipedagogina toimivan vastauksista välittyi arvostus musiikkipedagogin työtä kohtaan. Pedagogin oma yhteisöllinen rooli tulevaisuuden musiikkiopistossa ei välity niin vahvasti kuin olisin ennalta odottanut, mikä herättää ajatuksen siitä kokevatko haastateltavat musiikkipedagogin työn tulevaisuudessa melko muuttumattomana? Haastateltavan musiikkipedagogin kommentista käy ilmi, että halua yhteistyöhön on, mutta vastauksesta ei selviä se, ajatellaanko yhteistyön ulottuvan myös musiikkioppilaitoksen ulkopuolelle:

”Musiikkiopisto on yhteisö; toivoisin että oma musiikkiopistoni on tiiviimpi yhteisö, jossa uudet ideat ja projektit loisivat luovuuden ja innostuksen tunnelman. Hankaluus tässä on se, miten välttää negatiivinen rutiinin imu. Opettajat ja oppilaat ulos kopeistaan ja kehittämään yhdessä jotakin uutta!”

Vastaaja ei tarkenna negatiivisen rutiinin merkitystä tässä yhteydessä, eli tarkoittaako se opettamiseen vai yhteisön sisällä tapahtuvaan yhteistyöhön liittyvää rutiinia. Jatkokysymyksenä voisi kysyä: minkälaista yhteistyötä sinä haluaisit tehdä, jotta yhteisö saataisiin tiiviimmäksi ja luovaksi? Haastattelujen perusteella koen yhteistyön olevan ajatustasolla melko rajattua ja suppeaa, vaikka toimivia yhteistyömalleja yhteisössä käytetäänkin. Musiikkipedagogi kokee itsensä osana yhteisöä, mutta ei näe rooliaan dialogin toisena osapuolena. Toisen musiikkipedagogiopiskelijan ajatukset taas ovat vahvasti dialogisessa suhteessa yhteisöön. Hän uskoo tulevaisuudessa työskentelevänsä jakamassa omaa ammattitaitoaan niille, jotka toimivat pienten lasten musiikkikasvatuksen parissa, mutta eivät ole siihen erikoistuneet. Se saa pohtimaan mikä mahdollistaa kokonaisvaltaisen horisontaalisen ajattelun jo varhaisessa vaiheessa suhteessa omaan ammatilliseen minäkuvaan. Haastattelun vastausten perusteella koen vahvasti musiikkipedagogin koulutuksen suunnan olevan kohti horisontaalista asiantuntijuutta, jonka avulla musiikkioppilaitosten erilaiset yhteistyömallit saadaan vahvaksi osaksi yhteisön kulttuurillista elämää.

7 Pohdintaa

7.1 Musiikkipedagogin matka kohti yhteisöllistä musiikkikasvatusta

Musiikkipedagogeina asenteitamme soveltavaa taidekasvatusta ja yhteisöllisyyttä kohtaan eivät ohjaa välttämättä pelkästään koulutuksemme tai työkokemuksemme, vaan kokonaisvaltainen käsitys itsestämme osana yhteiskuntaa. Taidekasvatuksen professori Kimmo Lehtonen kirjoittaa Turun yliopiston julkaisemassa artikkelissa ”Taidealojen alasajo johtaa yksiulotteisuuteen” (8.3.2012) kuinka taideaineiden ja taiteellisen ilmaisen opetus on jäämässä heikkoon asemaan:

”Taidekasvatus on nimenomaan tunne-elämän kasvatusta, sillä taide-elämykset herättävät tunteita, joita opitaan ilmaisemaan, jakamaan ja hallitsemaan.”

Sekä musiikin että muiden taiteiden aloilla on uusiuduttava siten, että pystytään vastaamaan nyky-yhteiskunnan tarpeisiin ja haasteisiin. Kimmo Lehtonen jatkaa:

”Maailmassa, jossa rahasta on tullut yhteinen nimittäjä, ei tunnu olevan sijaa tuotantotavoitteisiin huonosti sopivalle taidekasvatukselle.”

Näiden ajatusten valossa mietinkin usein, onko musiikkipedagogin tehtävä tasapainoilta tulevaisuudessa tradition ja uusien toimintatapojen välimaastossa yrittäen kehittää tulevaisuuden yhteisöllistä pedagogia, joka pystyy vastaamaan kulttuuriin kohdistuneisiin taloudellisiin ja arvollisiin haasteisiin? Vai löytyykö yhä kiristyvästä taloustilanteesta malli toimia yhteiskunnan tukemana?

Musiikkipedagogin roolin tarkastelu osana musiikkioppilaitosyhteisöä vertikaalisesta ja horisontaalisesta näkökulmasta auttaa ymmärtämään sen, miksi yhtenäisen linjan ja uusien visioiden löytyminen on työlästä. Musiikkipedagogin ammatillisen minäkuvan vahva peilautuminen oman instrumentin eksperttinä ei helposti anna tilaa lähestyä niitä uusia toimintatapoja, joita muutokset yhteistyössä vaativat. Aiemman osaamisen, luovuuden ja tulevaisuuden visioiden muokkaaminen toimivaksi yhteistyömalliksi on tulevaisuudessa osa musiikkipedagogien työnkuvaa, johon kietoutuvat yhteen kaikki ne ammatillisen minäkuvan elementit, joita tässä opinnäytetyössä käsittelen. Tulevaisuus on näin ollen hyvin pitkälti myös musiikkipedagogin itsensä muokattavissa.

Olen opintojeni aikana kirjoittanut kolme kertaa musiikkikasvatusfilosofiastani osana eri kurssien suorittamista. Jokaisella kerralla saatuani uudelleen tuon tehtävän, olen luullut

pääsevänä helpolla aiempaan esseeseeni nojaten. Vuodet kuitenkin vierivät, ja ajatukseni muuttuvat. Jokaisesta kolmesta musiikkikasvatusfilosofiaani liittyvästä esseestä on tullut hyvin erilainen, ja jälkeempäin ajateltuna se on ollut hyvä osoitus musiikkipedagogiopiskelijan muokkautuvasta ammatti-identiteetistä. Muistan kirjoittaneeni ensimmäiseen esseeseen vuonna 2002 jopa uhmakkaaseen sävyyn: ”minulla ei oikeastaan ole musiikkikasvatusfilosofiaa – vielä”. Pohdin, mitä oikeastaan soitonopettajana toimiminen on ja kuinka kohdata oppilaat yksilöinä.

Toisessa esseessä vaadin itseltäni pohdintaa jo hieman syvällisemmin; mitä on musiikkikasvatus suhteessa kasvatukseen yleensä ja mikä voisi olla tulevaisuudessa toimenkuvani musiikkioppilaitoksessa. Kolmannessa ja viimeisessä, vuonna 2011 kirjoittamassa versiossa huomaan olevani jo lähellä niitä ajatuksia, joita tänäkin päivänä ajattelen. Kirjoittamani essee musiikkikasvatusfilosofiastani asetti opetustilanteen dialogin asemaan sekä musiikillisesti että etenkin kokonaisvaltaisesti elämää peilaten. Kirjoitukseni pohti myös tulevaisuuden lasta suhteessa ympäröivään yhteisöön ja yhteiskuntaan. Vaikka kirjoituksessa keskityinkin musiikkipedagogin työhön instrumenttiopettajan näkökulmasta, välittyy siitä minulle vahva tunne siitä matkasta, jota musiikkipedagogina teen kohti yhteisöllistä musiikkikasvatusta. Koen yhteistyön ja yhteisöllisyyden olevan osa tulevaisuuden työnkuvaa musiikkipedagogina. Yhteistyö ei pelkästään laajenna musiikkiopiston toimenkuvaa, vaan vastaa myös osin niihin haasteisiin, joita Kimmo Lehtonen artikkelissaan esittää. Muokkaamalla musiikkiopiston toimintatapoja osaksi yhteisön arkea, saavat musiikkipedagogit äänensä kuuluviin kamppailussa taidealojen kiristyvää taloustilannetta vastaan.

7.2 Yhteisöllinen musiikkiopisto

Musiikkioppilaitosten suunta on kohti moniulotteisempaa musiikkikasvatuksen kenttää, mutta silti laaja-alaisuuteen suhtaudutaan edelleen epäillen ja soittotaitoa arvostetaan korkealle (Pohjannoro 2010, 36-42). Kuitenkin laaja-alaisuus on mielestäni yksi tärkeimmistä voimavaroista yhä kiristyvässä kulttuurialoja koskevassa paineessa. Laaja-alainen musiikkipedagogi pystyy hyödyntämään horisontaalisesti asiantuntijuuttaan ja tarpeen tullen voi jakaa tietouttaan myös muulle yhteisölle. Musiikin asiantuntijuus kohdistettuna yksittäiseen instrumenttiin on tärkeää, jos tarkastellaan yksittäisen instrumentin opiskelua ainedidaktisesta näkökulmasta. Jokaisella asiantuntijalla on oma paikkansa musiikkioppilaitosyhteisössä. Kuitenkin uskon, että laaja-alaiset moniosaajat pystyvät ohjaamaan myös näiden vertikaalisesti osaamistaan tarkastelevien pedagogi-

en asiantuntijuutta kohti moniulotteisempaa kenttää, josta koko musiikkioppilaitosyhteisö hyötyy.

Kulttuurin alalle suunnatut avustukset ja määrärahat pienenevät, ja tarve uusiutumiselle on kova. Uskon kuitenkin, että kulttuurialan päättäjillä on hyvä tahtotila ylläpitää kuntien kulttuuritarjontaa ja opetusta. Luvussa 4 käsittelin Kuuma-Kuntien yhteistyötä ja omaa toimenkuvaani Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa. Omien tietojen ja taitojen integrointi kohti yhteisöllisempää käyttötarkoitusta on osa sekä musiikkipedagogikoulutuksen että musiikkioppilaitostyön tulevaisuutta. Musiikkipedagogiksi opiskelemaan hakevien on yhä tärkeämpää tiedostaa tulevaisuuden tarpeet musiikkiopistoissa ja rakentaa omaa ammatti-identiteettiä kohti soveltavaa taidekasvatusta. Muusikko-minän ja pedagogi-minän yhteistyö, oman osaamisen työkalujen jäsentävä rakentaminen ja reflektointi osana koulutusta valmistavat musiikkipedagogeja siihen todellisuuteen, joka tulevaisuuden työelämässä heidät kohtaa. Ammattikorkeakoulusta valmistuvat pedagogit ovat soveltavan taidekasvatuksen laaja-alaisia asiantuntijoita, jotka parhaimmillaan pystyvät välittämään tietojaan ja taitojaan myös työyhteisön hyväksi. Yhteisössä toimivan musiikkipedagogin ammattitaidon tärkein työkalu on rohkeus heittäytyä mennenlaisten eri ihmisten joukkoon ja laittaa likoon oman ammattitaitonsa.

Haluaisin tulevaisuuden musiikkiopiston olevan palveluntarjoaja, joka välittää kulttuurielämää kaikkialle. Erilaiset yhteistyömallit ja eri taiteenaloja yhteen liittävät projektit ovat jo nyt osa toimintaa monessa musiikkiopistossa, mutta uskon tässä piilevän vielä monta eri kehitysmahdollisuutta. Musiikin välittäminen oppijalta toiselle mahdollistuu toimivien yhteistyömallien avulla, jolloin musiikkipedagogin rooli korostuu.

Musiikillinen yhteistyö musiikkioppilaitoksessa vaatii tulevaisuudessa myös näkemystä yli kuntarajojen. Jo pelkästään nyky-yhteiskunnan arkinen liike kaupungista toiseen liittää ihmisiä yhteen ja herättää parhaimmillaan kulttuurillista vuorovaikutusta kuntien välillä. Taloudellisen tuen saamiseen voi olla useampia vaihtoehtoja, jos eri toimijatahot ovat vahvasti yhteisrintamassa. Integroituminen muiden alojen kanssa mahdollistaa uusia lähestymistapoja musiikkioppilaitokselle olla osana koko yhteisöä palvelevaa sekä yhdistävää toiminta-alustaa. Vaikka sanalla ”bisnesajattelu” on usein negatiivinen kaiku puhuttaessa kulttuurista, koen sen jossain määrin olevan tärkeä osa tulevaisuuttamme. Käsitteet ”palvelun tarpeiden kartoittaminen”, ”osaamisen tuotteistaminen”, ”myyminen” tai vaikkapa ”tuloksellisuus” toimivat myös lempeämpään, kulttuuria palve-

lemaan suuntaan muokattuina hyvinä mittareina matkalla kohti tulevaisuuden musiikkiopistoa.

Koen musiikkioppilaitosten olevan kunnallisella tasolla kulttuuripalvelun keskiössä. Se ei pelkästään tarjoa perheiden lapsille mahdollisuutta harrastaa musiikkia, vaan luo koko yhteiskunnalle pohjaa kulttuuriperintömme jatkumolle. Tulevaisuus tuo kuitenkin aina mukanaan muutoksen, ja se koskettaa myös musiikkioppilaitosta. Nykylapset ja nuoret kokevat musiikillisen kulttuurin hyvin eri tavoin kuin vielä kymmenen-parikymmentä vuotta sitten. Tietoisuus musiikillisesta kulttuuriperinnöstämme on helposti saatavilla, sitä hyödynnetään helposti, sitä omaksutaan ja muokataan. Nykynuoret ja lapset kuuluvat ns. "cross-over" yhteiskuntaan, jolle monimuotoinen kulttuuri ja musiikin eri genret tulevat tutuiksi jo varhain tiedon ollessa helposti saatavilla. Tietojen ja taitojen integroiminen sekä vuorovaikutuksellisuus oppimistilanteissa on arkipäivää kouluissa ja moni siellä opittu tieto jäsentyy lapsille käytännön elämään. Siksi pidän tärkeänä, että myös musiikkipedagogin pitää tiedostaa elävämme muuttuvassa maailmassa lasten ja nuorten näkökulmasta. Lapsille ei enää riitä se, että musiikkiopistossa opitut asiat välittyvät kapea-alaisesti tietyn instrumentin näkökulmasta.

Toimivan yhteisöllisen mallin kehittäminen vaatii aikaa ja resursseja. Valtakunnalliseksi toiminnaksi laajentaminen yhtenäistäisi musiikkioppilaitosten yhteistyömalleja, kirkkaistaisi musiikkioppilaitosten roolia yhteiskunnassa ja vahvistaisi taloudellisten satsausten ja tuen painoarvoa myös kuntien näkökulmasta. Toiminnan kehittäminen edellyttää hyvinvoivaa työyhteisöä, jossa jokaiselle musiikkipedagogille ja muille oppilaitoksen toimijoille löytyy oma rooli täydentää yhteisöä.

Kuten haastatteluista käy ilmi, musiikkipedagogin suhde hierarkkiseen laitosajatteluun ja byrokratiaan saa usein negatiivisen leiman. Se koetaan vallankäyttönä ja haasteena musiikkipedagogin luovalle työlle. Kuitenkin ilman toimivaa yhteistyötä kunnan kanssa yhteistyötä ei synny sillä tasolla, jolla se saataisiin valjastettua kohti yhteisöllistä käyttöä. Allekirjoitan ajatuksen, että musiikin tuotteistaminen on haastavaa ja liiallisuuksiin mentäessä musiikin elämyksellisyys kärsii. Musiikin käyttötarkoitus tunne-elämän kasvattajana ja taide-elämysten luojana eivät sovi muottiin, jossa tulostavoitteet ja raha ratkaisevat. Kuitenkin haastan musiikkioppilaitoksissa työskenteleviä miettimään sopivia toimintatapoja, käsitteitä ja malleja, joilla saataisiin puhuttua samaa kieltä kunnallisten toimijoiden tai yritysten kanssa. Oman ammattitaidon tarkastelu uusista näkökulmista avaa mahdollisuuksia sekä musiikkipedagogeille itselleen että musiikkioppilaitok-

sille yhteisössä toimivina organisaationa. Musiikkipedagogin ammatti-identiteettiin liittyvän arvomaailman ei tarvitse olla musiikkioppilaitosyhteisöä haastava tekijä, vaan lähtökohta yhteisen toimintamallin löytymiselle kohti yhteisöllisempää musiikkiopistoa.

Koen että musiikkipedagogeilla on suuriakin näkemuseroja tulevaisuuden työnkuvasta ja yhteistyön roolista siinä. Etenkin pitkään työssään toimineet instrumenttipedagogit haluaisivat työn pysyvän varsin muuttumattomana. Uudet yhteistyömallit ryhmäopetuksen puolelle koetaan haasteena ja uhkana työn laadulle. Yksilöopetuksen arvo koetaan tärkeäksi ja pelätään, että uudet yhteistyömallit toteutuvat yksilöopetuksen kustannuksella. Tämä opinnäytetyö antaa minulle kuvaa siitä, kuinka erilaisista lähtökohdista musiikkipedagogit tarkastelevat ammatti-identiteettiään. Työnkuvani laaja-alaisena musiikkipedagogina ja johtoryhmän jäsenenä tuo minulle tulevaisuudessa yhä enemmän konkreettisia esimerkkejä ja havaintoja siitä, millä tavoin yhteistyö muovautuu osaksi musiikkipedagogin ammatti-identiteettiä. Haluan tulevaisuudessa työni rinnalla jatkaa tämän aiheen tutkimista hyödyntäen niitä tietoja ja havaintoja joita tämän opinnäytetyön avulla olen saanut.

Lähteet

- Anttila, M. (2004). Musiikkipedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Joensuun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.
- Etäpelto A., Collin K., Saarinen J. (toim.) (2007). Työ, identiteetti ja oppiminen. WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Huhtinen-Hildén L., Raninen T., Ranta-Meyer T. (2010). Soivia kohtaamisia. Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Huhtinen-Hildén L. (2012). Kohti sensitiivistä musiikin opettamista. Ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja. Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta.
- Jordan-Kilki P., Kauppinen E., Korolainen-Viitasalo E. (2013). Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Opetushallitus, oppaat ja käsikirjat.
- Lehtonen K. (2012). Taidealojen alasajo johtaa yksilotteisuuteen. Turun yliopiston julkaisema artikkeli 8.3.2012.
- Pohjannoro U. (2010). Soitonopiskelua joustavasti ja yhteisöllisesti. Musiikkioppilaitosten kehitysnäkymiä rehtoreiden arvioimana. Selvityksiä ja raportteja 5/2010. Sibelius-Akatemia.
- Reimer B. (2012). Struggling toward Wholeness in Music Education. Music Educators Journal v99 n2. Viitattu 25.11.2013. Saatavilla verkossa os. <http://eric.ed.gov/?id=EJ987239>
- Hirvonen A. (2009). Ammattikorkeakoulujen musiikin alan opettajien työ murroksessa. Osaaja.net. Viitattu 25.11.2013. Saatavilla verkossa os. <http://www.uasjournal.fi/index.php/osaaja/article/view/1166>
- Keskisen Uudenmaan Musiikkiopiston esittely. Viitattu 25.11.2013. Saatavilla verkossa os. <http://www.kum.fi/kum-esittely.html>
- Helsingin ammattikorkeakoulu Metropolian opinto-opas. Viitattu 25.11.2013. Saatavilla verkossa os. <http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php/fi/16183/fi/82/classification/26>

Haastattelu 1 musiikkipedagogi

Haastattelu on lähetetty sähköpostilla 10.3.2013. Vastaajana on 45-50-vuotias fagotinsoitonopettaja ja varhaisiän musiikkikasvattaja.

1. Millaisia valmiuksia saamasi koulutus on antanut sinulle työssäsi musiikkipedagogina? Mihin se on valmistanut ja mihin ei?

”Saamani koulutus oli aika monipuolinen, monia opinnoissa käsiteltyjä asioita olen tarvinnut vasta vuosien päästä työssäni. Keskityin opiskeluaikoina paljon taiteelliseen työskentelyyn, soittamiseen, laulamiseen, pedagogiset teoriat jäivät vähemmälle, toisaalta musiikkioppilaitosten murros alkoi näinä aikoina ja mielenkiintoista uuttakin tietoa alkoi tulla. Muskariopintojen lähtökohta oli silloin Itä-Helsingissä toimiva Kodaly-pohjainen muskarisysteemi. Työelämässäni en ole senkaltaiseen törmännyt sittemmin, omat polut on pitänyt etsiä. Kävin jo opiskeluaikoina täydennyt ym koulutuksissa, josta löytyi itselleni sopivaa ajatusmallia.”

2. Kuvaile toimenkuvaasi oppilaitoksessa. Voisitko laajentaa toimenkuvaasi vielä jollain tavalla?

”Toimin varhaisiän musiikinopettajana 3-8-vuotiaiden ryhmissä, pääasiallisesti päiväkotiryhmissä, lisäksi opetan fagotinsoittoa ja yhteissoittoa. Laajennusmahdollisuuksia olisi yhteissoiton puolella, viime aikoina olen pohtinut alkeismusiikkitiedon ja yhteissoiton yhdistämistä. Siis alkeisteoriaa soittaen.”

3. Tunnetko tuoneesi musiikkioppilaitokseen jotakin uutta? Kuvaile.

”Fagotisteja ei opistossamme ole ollut ennemmin. Alkeispuhallinryhmä on aloittanut, ehkäpä laajemminkin yhteissoittohenkeä ja innostusta puhallinpuolelle. Olen toiminut myös työsuhdeasioissa luottamusmiehenä ja sitä kautta jotain uutta.”

4. Teetkö työssäsi yhteistyötä? Kuvaile.

”Muskaripuolella järjestämme kevät- ja joulujuhlia yhdessä muiden muskariopettajien kanssa. Puhallinopetuksessa tutkinnoissa, puhaltajien konserteissa ja yhteiden kasaamisessa. Tällä hetkellä järjestämme soitinesittelykonsertteja muiden soitonopettajien kanssa.”

5. Voiko musiikkioppilaitosta ajatella yhteisönä? Jos voi, millainen yhteisö se on tai voisi olla?

”Musiikkioppilaitos on yhteisö jossa soitetaan ja tuetaan itseilmaisua soittamalla. Se on henkinen aspekti, joka liittyy musiikkioppilaitoksen tiloihin ja tekemisiin, yhteisö jossa tuetaan samoja asioita ja puhutaan samaa kieltä. Opettajat toimivat oppilaiden kaukupohjina tai peileinä, jotta oppilaat löytävät omaa taiteellista ilmaisuun

6. Mitkä ovat musiikkioppilaitoksen suurimmat haasteet ja ristiriidat?

”Haaste on säilyttää uskottavuutensa nykymaailmassa, uskoa omaan asiaansa musiikin ja taiteen voimaan ja tarpeeseen. Meillä kunnan tilat ja toimintaolosuhteet. Ristiriitoja tuo hierarkkinen laitosajattelu, siis vääränlainen muodollinen valvontakäyttö. Tarkoitin siis, että tittelit tai asema menee asian edelle.”

7. Mitä arvelet musiikkipedagogin työstä tänä päivänä ja tulevaisuudessa?

”Musiikkipedagogin työ on tarpeellista nyt, eikä se muuksi muutu tulevaisuudessa. Varmaan taloudelliset/poliittiset intressit uhkaavat kenttäämme, jos työn arvoa ei ymmärretä.”

Haastattelu 2 musiikkipedagogi

Haastattelu on lähetetty sähköpostilla 10.3.2013. Vastaajana on 30-35-vuotias sellonsoitonopettaja.

1. Millaisia valmiuksia saamasi koulutus on antanut sinulle työssäsi musiikkipedagogina? Mihin se on valmistanut ja mihin ei?

”Soitonopetus perustuu paljolti traditioihin; siirrän eteenpäin sitä, mitä minulle on opetettu, joskin luovasti muokaten sitä kuhunkin hetkeen parhaaksi katsomallani tavalla. Se, millä tavalla kohtaan oppilaani perustuu persoonaani ja elämäkokemukseeni, jota koulutus on osa. En koe olevani ”valmis” musiikkipedagogi edelleenkään; haluan oppia lisää, muokkautua kertyvän kokemuksen ja elämän myötä.”

2. Kuvaile toimenkuvaasi oppilaitoksessa. Voisitko laajentaa toimenkuvaasi vielä jollain tavalla?

”Olen sellonsoiton opettaja suhteellisen pienessä musiikkiopistossa. Koetan pitää huolta, että oppilaillani (myös tuntiopettajien oppilailla) on kiinnostavia projekteja, järjestän matineoita, koordinoin konserttiretkiä ja pääasiassa siis tietenkin opetan sellonsoittoa. Tartun mielelläni erialisiin uusiin haasteisiin ja pyrin aktiivisesti laajentamaan kokemuksiani ja osaamistani-tässä mielessä olen avoin toimenkuvani muutoksille.”

3. Tunnetko tuoneesi musiikkioppilaitokseen jotakin uutta? Kuvaile.

”Oma erityisosaamisalueeni on barokkimusiikki. Tätä osaamistani hyödyntäen olen pitänyt barokkimusiikkikurssin, soittanut opiston kamariorkesterin solistina ja teen muutakin yhteistyötä opiston orkestereiden ja niistä vastaavan opettajan kanssa. Tällä hetkellä suunnittelen opiston juhlavuoden huipennukseksi barokki-konserttia, jossa esiintyvät opiston orkesterit ja kuorot.”

4. Teetkö työssäsi yhteistyötä? Kuvaile.

”Toimin jousikollegiomme puheenjohtajana-järjestän yhteistyössä muiden jousiopettajien kanssa mm. konsertteja, kursseja yms. Säestystunnit ovat yhteistyötä pianistin kanssa. Viime aikoina olen yhteistyössä rehtorin kanssa tuottanut päiväkotij- ja koululaiskonserttikiertueita, joissa esitellään eri soittimia.”

5. Voiko musiikkioppilaitosta ajatella yhteisönä? Jos voi, millainen yhteisö se on tai voisi olla?

”Musiikkiopisto on yhteisö; toivoisin että oma musiikkiopistoni olisi tiiviimpi yhteisö, jossa uudet ideat ja projektit loisivat luovuuden ja innostuksen tunnelman. hankaluus tässä on se, miten välttää negatiivisen rutiinin imu. Opettajat ja oppilaat ulos kopeistaan ja kehittämään yhdessä jotakin uutta!”

6. Mitkä ovat musiikkioppilaitoksen suurimmat haasteet ja ristiriidat?

”Soittaminen on harrastus, joka vaatii työtä, pitkäjänteisyyttä ja sisukkuutta, asioita, jotka kenties eivät ole tänä päivänä kovin muodikkaita. kaikkina hetkinä, asteikkoja hinkatessa soittoharrastus ei ole kivaa, eikä mukavaa viihdettä, leppoisaa vastinetta koulunkäynnille. Kuitenkin musiikin ja musisoimisen kautta voi saada suuria elämyksiä, nautintoja vailla vertaa - ja oppia jotakin estetiikasta, kommunikoinnista, hetkestä, työstä elämästä...”

7. Mitä arvelet musiikkipedagogin työstä tänä päivänä ja tulevaisuudessa?

”Pidän työstäni ja erityisesti siitä, että voin melko vapaasti toteuttaa ideoitani ja luovuuttani. Pidän lasten ja muorten kohtaamisesta ja siitä, kuinka ihanaa on löytää soittamisen ilo, ”ilo puhua sävelkielellä”, kuten 7-vuotias oppilaani juuri taannoin ilmaisi.”

Haastattelu 3 musiikkipedagogiopiskelija

1. Millaisia valmiuksia koet koulutuksen sinulle antaneen työelämää musiikkipedagogina varten? Onko jokin asia, mihin erityisesti koet tai et koe sen valmistaneen?

”Tähän mennessä koulutus on tarjonnut valmiudet ryhtyä opettamaan hyvinkin monipuolisesti. Valmiuksia on monenlaisten muskareiden, mupen, kuoronjohdon, alkeisharmonikan, rytmiiikan, 0-9-vuotiaitten sekä ikäihmisten opettamiseen. Lisäksi koulutus on tarjonnut valmiuksia sekä perinteisempään musiikkioppilaitostyöskentelyyn että projektityöskentelyyn, ja eri taiteenalojen, ikäryhmien tai toimintapaikkojen (esim. päiväkodit, palvelukodit, museo, jne.) yhdistelemiseen.

Erityisesti koulutus on valmistanut toimimaan varhaisiän musiikkikasvattajana, mikä on luonnollista, sillä kyseessä on pääaine. Muihin oppiaineisiin valmiudet ovat tällä hetkellä selkeästi heikommat. Tässä kohdassa nostaisin esille myös käytännön harjoittelun vaikutuksen valmiuksiin. Varhaisiän musiikkikasvatuksen toteuttamista on harjoiteltu vuosittaisessa opetusharjoittelussa sekä erinäisissä projekteissa (mikä sekin tuntuu kuitenkin liian vähäiseltä). Sen sijaan muita alueita on harjoiteltu todella vähän tai ei ollenkaan. Osa valmiuksista ovat siis sangen teoreettisia, mikä vaatii rohkeutta luottaa omaan käytännön onnistumiseen työelämässä. Toisaalta aika koulutuksessa on jo nyt kortilla, joten käytännön harjoitteluun tuskin olisi edes enempää aikaa.

Yllättävän vähän on kuitenkin valmiuksia annettu selviämään ”paperiasioissa”. Tuntipalkat, verokortit, työsopimusten laadut, apurahahakemukset, teostoilmoitukset, yms. ovat jossain määrin olleet esillä mutta ihan liian vähän. Niistä on opittu erityisesti työelämän kautta.”

2. Teetkö työtä musiikkioppilaitoksessa? Minkälainen on toimenkuvasi?

”Opetan kahdessa eri musiikkiopistossa musiikkileikkikoulunopettajana. Toimenkuva koostuu siis monenlaisista muskareista (perhe-, kantele-, vanhempi-lapsi-, ”nortsi”-muskareista).”

3. Minkälaista yhteistyötä uskot tulevaisuudessa tekeväsi musiikkioppilaitokses-
sa?.

”En tiedä uskosta mutta toivon, että voisin tehdä yhteistyötä musiikkiopiston lähi-
seudun päiväkotien sekä sellaista instrumenttiopettajien kanssa, joilla on pieniä
(n. alle 10-vuotiaita) alkeisoppilaita tai jotka opettavat soittamista myös ryhmäs-
sä. Toivoisin siis pystyväni jakamaan varhaiskasvatuksen ja ryhmäopetuksen
osaamistani tahojen tai henkilöiden kanssa, jotka työskentelevät pienten lasten
musiikkikasvatuksen kanssa mutta eivät juuri siihen ole erikoistuneet.”

4. Voiko musiikkioppilaitosta ajatella yhteisönä? Jos voi, millainen yhteisö se on tai
voisi olla?

”Uskon että voi. Hedelmällisimmillään se voisi olla yhteisö, jossa eri tyylien edus-
tajat (niin opettajat kuin oppilaatkin) ja eri aineiden opettajat tekisivät yhteistyötä.
Yhteistyö voisi olla esim. yhteissoittotoimintaa, yhteisiä viikonloppukursseja vaika
rytmiikasta, säveltämisestä, kehonhuollosta, jne. tai konserttitoimintaa. Olen-
naisinta yhteisölle lienee kuitenkin asenne. Hedelmälliseen toimintaan liittyisi siis
myös avoin ja hyväksyvä suhtautuminen kaikkiin ja kaikkeen.”

5. Mitkä ovat musiikkipedagogin työn suurimmat haasteet ja ristiriidat?

”Omalla kohdallani, varhaisiän musiikkikasvattajana, uskon haasteiden liittyvän
ryhmäopetuksen määrään. Jos tekee muskareita tai muuta sen kaltaista pienten
lasten ryhmäopetusta viitenä päivänä viikossa, työ on mielestäni todella kulutta-
vaa. Moni saattaa taas ajatella monipuolisen opetuspaletin, jolloin viikko ei täyt-
tyisi pelkästään muskareista vaan esim. muskareista, eri ikäisten kuoroista, inst-
rumenttioppilaista ja mupesta, olevan haaste mutta itse uskon sen olevan helpot-
tavaa. Silloin joutuu toki hallitsemaan valtavan määrän musiikin osa-alueita mutta
saisi opettaa hyvin erilaisia asioita vaativia ryhmiä tai oppilaita.

Ristiriitaisena pidän sitä, miten paljon kannustetaan lasten yksilölliseen kohtaa-
miseen samalla kun ryhmät saattavat olla hyvin isoja ja niitä on paljon. Olen
jopa alkanut harkita päiväkotiin suuntaamista tulevaisuudessa siksi, että saisin
opettaa samoja lapsia joka päivä jopa useamman vuoden. Viisi ryhmää illassa
ilman taukoja tuntuu sirkustempuilulta. En voi mitenkään panostaa oppilaisiin
yksilöinä. Lisäksi voin päästä osalliseksi vain hyvin pienen lapsijoukon elämää,
koska kaikilla ei ole mahdollista harrastaa musiikkiopistossa. Pelkään tavallaan

sitä, ettei musiikin hyvinvointinäkökulma, johon meitä myös on koulussa kasvatettu, pääse oikeuksiinsa musiikkiopistossa.

Ristiriitaiselta tuntuu myös ajatus ryhtyä joskus mahdollisesti instrumenttiopettajaksi oppilaitoksessa, jossa annetaan taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaista opetusta. Pelkään sen ahdistavan joidenkin lasten soitonopiskelua. Tämä on toki vain arvelua, sillä en ole koskaan antanut musiikkiopistossa instrumenttiopetusta.”

6. Mitä arvelet musiikkipedagogin työstä tänä päivänä ja tulevaisuudessa?

”Arvelen musiikkipedagogin työn olevan matkalla kohti monipuolista hyvinvoinninkin huomioivaa opetusta.”

Haastattelu 4 musiikkipedagogiopiskelija

Toteutettu sähköpostihaastatteluna. Vastaajana musiikkipedagogiopiskelija.

1. Millaisia valmiuksia koet koulutuksen sinulle antaneen työelämää musiikkipedagogina varten? Onko jokin asia, mihin erityisesti koet tai et koe sen valmistaneen?

”Olen saanut oppia ja valmiuksia ikäihmisten kohtaamiseen, alle kouluikäisten opettamiseen, ala-asteikäisiin. Olen saanut oppia ryhmän ohjaamisessa, en yksilöopetuksessa. En ole myöskään oppinut kuinka kohdata teini tai aikuinen musii-kin opiskelija.”

2. Teetkö työtä musiikkioppilaitoksessa? Minkälainen on toimenkuvasi?

”En.”

3. Minkälaista yhteistyötä uskot tulevaisuudessa tekeväsi musiikkioppilaitoksessa?

”Muskaritöitä, ehkä kuoronjohtoa, alkeismupea tai soitinvalmennusta. Siistiä olisi vielä joku oma musiikkiteatteri- tai lauluryhmä ja ehkä lauluoppilaat.”

4. Voiko musiikkioppilaitosta ajatella yhteisönä? Jos voi, millainen yhteisö se on tai voisi olla?

”Yhteisössä on oppilaita, vanhempia, opettajia, toimistotyöntekijöitä. He kaikki kohtaavat omissa ryhmissään tai yhdessä soittotunneilla, juhlissa, käytävillä, kahvihetkillä, keskustelutilaisuuksissa. Yhteisössä soitetaan ja lauletaan ja tehdään toisille hyvää.”

5. Mitkä ovat musiikkipedagogin työn suurimmat haasteet ja ristiriidat?

”Yhteistyö muiden ihmisten kanssa voi olla sekä todella hedelmällistä että todella vaikeaa. Haasteita tulee kohdatessa erityislapsia, omapäisiä vanhempia, yliinnokkaita tai vastaavasti takapajuisia kollegoja, toimistotyöntekijöitä, joita ei saa kiinni. Terveys voi olla myös asia, joka stressaa. Tunneilta ei voi tai halua olla pois, vaikka on sairaana. Pieni flunssa voi äityä pahemmaksi tai viedä äänen, joka on oleellinen työväline. Tiettyä ärsytystä voi tulla myös siitä, että palkkaa tulee

useimmiten opetustunneista muttei suunnitteluun käytetystä ajasta tai opetusmateriaalien ostamisesta ym.”

6. Mitä arvelet musiikkipedagogin työstä tänä päivänä ja tulevaisuudessa?

”Mielenkiintoista, monipuolista, opettavaista. Aina tulee uusia haasteita vastaan, mikä vie paljon energiaa, mutta vastapainoksi myös palkitsee. Opetettavat ovat upea motivaattori voimia vievään työhön. Musiikkipedagogilla on mahdollisuus luoda työstään kirjava paletti erilaista opetusta eri-ikäisille ihmisille, eri kaikesissa ryhmissä, eri paikoissa ja eri asioiden parissa. Toisaalta tämä on monesti myös pakko, jos vakituista virkaa tai säännöllistä opetustyötä ei löydä.

Moniulotteisuus vaatii myös monenlaista taitoa, mikä voi tuntua jälleen sekä stressaavalta velvollisuudelta että helpottavalta mahdollisuudelta.”